Элим деб, юртим деб ёниб яшаш керак!

Туркистон

YOŞLARNING IJTIMOIYE – SIYOSIYE GAZETASI

1996 йил 28 февраль. Чоршанба. № 11 (14309)

Республика Олий судида

ФУҚАРОЛАР ХАВФСИЗЛИГИ ТАЪМИНЛАНСИН

27 февраль куни Тошкентда Ўзбекистон Республикаси Олий судининг пленуми бўлди. Пленумни Олий суд раиси У. Мингбоев бошқарди. Унда давлат Олий суд органининг «Ғайриқонуний равишда қурол сақлашга доир ишлар бўйича суд практикаси ҳақида» ва «Контрабанда ва бож қонунларини бузишга доир ишлар бўйича суд практикаси ҳақида» иккита қарор қабул қилинди.

Бу ҳужжатларда қурол сақлаш ҳуқуқи тўғрисидаги қонунларни бузиб, Ўзбекистон фуқароларининг осойишталиги, саломатлиги ва ҳаётига хавф солувчи шахсларга нисбатан янада қаттиқроқ жазо чоралари кўзда тутилган. Наркотик моддалар, қурол-яроғ ва бошқа мамлакатга олиб келиш ва олиб чиқиш таъқиқланган ҳамда жамият ва давлат учун катта хавф соладиган буюмларни яшириш йўли билан олиб ўтганлик учун жавобгарлик ҳам оширилди.

Пленумда сўзга чиққан нотиқлар юқорида тилга олинган жиноятлар учун қаттиқроқ жазо чораларининг жорий этилиши катта аҳамиятга эга бўлиб, тартибни сақлаб туришга, мустақил Ўзбекистоннинг барқарор ривожланишига қаратилганини таъкидладилар. Суд ҳокимияти вакилларига уларни қизиқтирган масалалар юзасидан изоҳлар берилди.

Пленумда судя лавозимига биринчи бор тайинланган кишилар тантанали қасамёд қилдилар. Шунингдек, ташкилий масалалар ҳам кўрилди.

Пленум ишида Республика Бош прокурори Б. Мустафоев, Ўзбекистон адлия вазири С. Мирсафоев иштирок этишди.

(ЎзА).

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЛЮТА БИРЖАСИДА

Ўзбекистон Республикаси валюта биржасида 1996 йил 27 февралда бўлиб ўтган савдода Ўзбекистон Республикасининг хорижий валютада операцияларни амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлган банклари иштирок этди.

Сотув ҳажми 27,87 миллион АҚШ долларини ташкил этди. Бир АҚШ долларининг қиймати — 36,80 сўм даражасида қайд этилди.

КЎКЛАМ ТАРАДДУДИ

«Қизкеткен» канали Қорақалпоғистон Республикасининг Нукус шаҳри ва олти туманига қарашли минглаб гектар пахта, шоли ва бошқа экин майдонларини об-ҳаёт билан таъминлайди. Шу кунларда тўлиб оқаётган канал суви билан ер шўри пешма-пеш ювилмоқда.

Бу — канал ишга барвақт тахт қилинганининг самараси. Шу мақсадда унинг айрим шохобчалари тўла таъминланди, қуйи қисмидаги Қуаниш, Жарма, Кегейли каналлари тозаланиб, 550 минг куб метрдан кўпроқ тупроқ ишлари бажарилди.

МАЛАКАЛИ ТАРБИЯЧИЛАР

Асака педагогика билим юрти вилоят халқ таълими бошқармаси, шаҳар ва бир қанча туманлар халқ таълими бўлимларига шартнома асосида болалар боғчаларининг ўзбек, рус, инглиз гуруҳлари учун малакали тарбиячилар, бошланғич таълим синфлари учун эса ўзбек ва инглиз тилида сабоқ берадиган ўқитувчилар тайёрлаб беришни зиммага олди. Бу борада билим юртига Андижон давлат университети олимлари ёрдам беради.

ҒАЛЛАОРОЛДА ЛИЦЕЙ

Жиззах вилояти Ғаллаорол тумани марказидаги биринчи иқтидорли болалар мактаб-интернати тарбияланувчиларга пухта билим бериш билан назарга тушган эди. Эндиликда у лицейга айлантирилди. Табиий фанларни чуқур ўргатишга ихтисослашган бу лицейда туманлардаги мактаблардан танлов асосида қабул қилинган юз нафарга яқин ўқувчи таълим ола бошлади.

ҚАДАМЖОМИЗ БИР

Туркманистон Республикаси Тошҳовуз вилояти Тахта туманида жойлашган Исмомут ота қабристони қуйи Амударё минтақасидаги муқаддас қадамжолардан саналади. Ўтган аср ўрталарида Хева хонлиги зиёратгоҳда ҳашаматли мақбара қурдирганди. Бироқ қаровсизлик оқибатида у путурдан кетган эди. Истиқлол шарофати билан ўтказилган жуда катта ободонлаштириш ишларида ҳар икки қўшни мамлакат фуқаролари бажонидил қатнашди. Бу ерда улкан масжид-мақбара бунёд этилди. Хоразм вилояти Қўшкўпир туманидаги Шиҳ ва Ғазовот қишлоғининг қўли гул усталари масжид учун иккита улкан шарқона нақшинкор дарвоза ясаб берди.

(ЎзА).

Пойтахт транспортида бир кун

ТРОЛЛЕЙБУС ЙЎЛИ 53 КИЛОМЕТРГА УЗАЯДИ

Мамлакатимиз пойтахти қадим-қадимдан ҳам Осиёдаги энг кўркам шаҳарлардан бири бўлган. Замонамизнинг долзарб кечаётган бугунги кунларида ҳам пойтахтимиз Тошкент ўз мавқеини сақлаб келмоқда. Унинг кўчалари ва йўловчиларга хизмат қиладиган транспортида ҳар куни бир янгилик. Хуллас, йўловчиларни ташишдаги бугунги муаммолар ва уларнинг қандай ҳал этилаётгани ҳақида Тошкент шаҳар йўловчи ташиш транспорти корхоналари давлат уюшмаси бошқаруви раисининг ўринбосари Ш. Ш. МУҲАММАДЖОНОВ билан суҳбатлашдик:

— Шомурод Шоҳодиевич, аввало муаммолар ва уларнинг қай йўсинда ечим топаётгани тўғрисида тўхталсангиз?

— Охирги уч-тўрт йилда анча-мунча муаммо тўпланиб қолди. Эҳтиёт қисмлар олиб келиш қийинлашди, биз бир дастур туздик. Яъни транспорт корхоналари ҳар бири ўзича таъминотга сарфлайдиган маблағларни марказлаштирдик. Йўлнинг ойлик патталаридан тушадиган пулни тўплаб, бу маблағ эвазига энг тақчил эҳтиёт қисмларни харид қилишимиз учун пул айирбошлашимизга ҳукуматимиз ёрдам қўлини чўзди. Ҳукуматимизга жуда катта кўмак берди. Натижада 1 миллион АҚШ долларига Япония ва Олмонияда автошина, Россиядан ҳам баъзи транспортларимиз учун айрим эҳтиёт қисмларини сотиб олдик. Жанубий Кореядан, Чехословакиядан ва Олмониядан янги замонавий транспорт воситалари харид қилдик. Яқин тўрт ой ичида жами бўлиб, 5 миллион долларга маҳсулот олдик. Натижада ҳисобимиздаги 250 та ДЭУ автобусларига ва барча троллейбусларимизга етарли даражада эҳтиёт қисмлари 45 та «Татра» трамвайи, 150 та «Мерседес-Бенц», 100 та «Шкода» троллейбуслари келтирилди. Март ойининг охиригача Олмониянинг Ман-Хайм шаҳридан олиб келинаётган «Мерседес-Бенц»ларнинг сони 213 тага етади. Бу йил яна 60 та троллейбус, 30 та трамвай ҳамда Украинадан юзта автобус харид қилишни режалаштирганмиз.

— Япония ва Олмониянинг автомашиналари чидамлими?

- Ҳа. Россияникидан сифатли ва арзон. Қолаверса, шовқинсиз ишлайди.

- Ўтган йили София, Абдураҳмонов, Соғбон, Қорасарой кўчаларида жуда катта ўзгариш қилиб, кенг кўламли ишни амалга оширганларингиздан хабаримиз бор. Бу йилги мўлжаллар қандай?

— Фарҳод бозоридан Шароф Рашидов кўчасигача 31километр узунликда троллейбус йўли қурилмоқда. Шунингдек, Бектемир туманини Қўйлиқ орқали Фарғона йўли кўчаси билан боғлаш учун ҳам 22 километрлик троллейбус йўли қурилаётир. Яни метро йўналишининг қурилиш ишлари жадал олиб борилаяпти. Юнусобод йўналиши 1997 йилда ишга тушади.

— Эҳтиёт қисмлар ёки бошқа зарур жиҳозларни чет элдан харид қилган билан ҳамма муаммо ечилиб қолмайди-ку.

— Тўғри, бунинг учун иккита жорий таъмирлаш корхонамиз бор. Уларнинг қувватидан унумли фойдаланмоқдамиз. Масалан, двигателларни қайта таъмирлаш йўлга қўйилди. Иккинчи автокорхона қошида эса хўжалик ҳисобидаги «Мерседес-Бенц» автобусларини таъмирловчи марказ ташкил этилди. Бундан буёғига ҳар бир автокорхона қошида ё кичик, ёки қўшма корхоналар бунёд қилмоқчимиз.

— Миш-мишларга қараганда, айрим туманларда трамвай қисқарармиш?

— Ҳа, масалан, Чорсу меҳмонхонасидан то метронинг Беруний бекатигача бўлган трамвай йўли олиб ташланди. Чунки бу йўлда ҳам метро юради, ҳам трамвай. Шаҳримизнинг бошқа кўчаларида ҳам ушбу икки транспорт параллел кетган жойларда трамвай йўллари олиб ташланади. Лекин бунинг эвазига Ибн Сино мавзеси томонга трамвай йўли узайтирилади.

Мана, азиз муштарийлар пойтахтимиз кўчалари ва йўловчи транспортида рўй бераётган баъзи ўзгаришлардан воқиф бўлдингиз. Бу ҳали ҳаммаси эмас. Чунки мақоламиз кичикроқ бўлди. Албатта, бу борадаги ҳар бир ўзгаришдан сизларни яна воқиф этиб борамиз, деган умиддамиз.

Тўлқин ЁРҚУЛОВ,
«Туркистон» мухбири.

НАВРЎЗ БАЙРАМИГА ҲОЗИРЛИК

24 февраль куни Вазирлар Маҳкамасида Наврўз умумхалқ байрамига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш республика ташкилий қўмитасининг мажлиси бўлди. Уни республика Бош вазирининг биринчи ўринбосари, мазкур қўмита раиси Исмоил Жўрабеков бошқарди.

Мажлисда пойтахтимиз Тошкентда ва вилоятларда байрамга тайёргарликнинг бориши ҳақидаги масала муҳокама этилди. Тошкент шаҳар ҳокимлиги, вазирлик ва идоралар, корпорация ва уюшмалар, тегишли ташкилотлар раҳбарларининг шу масала хусусидаги ахборотлари тингланди.

Мамлакатимизда 21 март куни кенг нишонланадиган Наврўз тантаналарига қизғин ҳозирлик кўрилаётгани, бу борада ҳозирданоқ катта ҳажмда иш амалга оширилгани таъкидланди. Шу билан бирга, бу ишни ҳамма жойда ҳам кўнгилдагидек деб бўлмаслиги, уни янада жадаллаштириш зарурлиги уқтирилди. Пойтахтнинг Мустақиллик майдони, Халқлар Дўстлиги саройи, Хадра, Алишер Навоий номидаги театр, Ўзбекистон Миллий боғи, Улуғбек ва Ҳамид Олимжон майдонлари, Сайлгоҳ кўчаси, Амир Темур хиёбони ҳамда бошқа жойларда ўтказиладиган тадбирларнинг аниқ дастури ишлаб чиқилиши лозим. Ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштиришни авж олдириш, айём шарафига эсдалик совғалари ва нишонлар чиқариш, озиқ-овқат ва мева-сабзавот маҳсулотлари, кенг истеъмол моллари билан савдо қилувчи ярмаркалар ташкил этишга алоҳида эътибор бериш лозим.

Мажлисда Наврўз умумхалқ байрамини кўтаринки руҳда ўтказиш, бунинг учун барча имкониятлардан фойдаланиш зарурлиги айтилди, мазкур ишга мутасадди ташкилотлар раҳбарларига бажарилиши лозим бўлган ишлар юзасидан аниқ топшириқлар берилди.

Мажлисда Ўзбекистон Президентининг Давлат маслаҳатчиси Х. Жўраев, республика Бош вазирининг ўринбосарлари С. Саидқосимов, Р. Юнусов, М. Усмонов, Тошкент шаҳар ҳокими К. Тўлаганов қатнашди.

(ЎзА).

Ўзбекистон — Ватаним маним!

«ҚЎШИҚ АЙТГИМ КЕЛАДИ»

Автобусда Рўзимбой акани учратиб қолдим. У киши билан бир вақтлар туман рўзномасида бирга ишлаганмиз, шоиртабиат инсон, шеърлар тўплами ҳам чиққан.

— Йўл бўлсин? — деб сўрадим.

— Кўрик-танловга иккита шеър машқ қилгандим. Шуларни вилоят маданият бошқармасига олиб кетяпман, — деди ва ўқувчи дафтарига инжудек битилган машқларини кўрсатди...

Хоразм қадимдан санъаткорлар юрти. Бу ерда йўқлаб келсанг, мезбон қўшиқ айтиб эшик очади, деган гап бор. Республика Вазирлар Маҳкамаси эълон қилган «Ўзбекистон — Ватаним маним!» кўрик-танлови кўҳна воҳа маданий ҳаётида муҳим воқеага айланди. Унда ёшу қари барча ҳавасмандлар қатнашмоқда. Вилоят ойнаи жаҳони ўтказаётган «Қўшиқ айтгим келади» фестивали халқ орасидан иқтидорли санъаткорларни кашф этиш кўригига айланди. Танловда илк бор ижро этилган қўшиқлар бугун вилоят бўйлаб баралла янграмоқда.

Ушбу хабарни қоралаётганимда яна бир танишим қўнғироқ қилиб қолди. «Кўрик учун бир шеър машқ қилдим, ўқиб берай, фикрингни айтарсан», деди у. Бу сўнгги бир ойда ижодкор танишларим ўқиб берган ўн саккизинчи шеър эди...

Р. ХАСАН,
ЎзА мухбири

МУБОРАК ҲАЖ САФАРИГА ТАЙЁРГАРЛИК

Тошкентда муборак ҳаж сафарини ташкил этиш юзасидан тузилган республика ички комиссиясининг йиғилиши бўлиб ўтди. Унда Мовароуннаҳр мусулмонлари диний идораси, Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги дин ишлари бўйича қўмита вакиллари, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши Раисининг, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимларининг бу соҳага масъул ўринбосарлари, тегишли вазирликлар ва идоралар раҳбарлари иштирок этди.

Йиғилишда Ўзбекистон раҳбарияти мамлакатимиз фуқароларининг виждон ва эътиқод эркинлигини таъминлаш, уларнинг иймон-эътиқодли, ватанга садоқатли инсонлар бўлиб етишишлари учун катта ғамхўрлик қилаётгани таъкидлаб ўтилди. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов томонидан имзоланган Вазирлар Маҳкамасининг «Муборак ҳаж зиёратига борувчиларга давлат томонидан ёрдам кўрсатиш ҳақида»ги қарори бу борада муҳим қадам бўлгани қайд этилди.

Мазкур қарорда муборак ҳаж сафарини ташкил қилиш, зиёратчилар рўйхатини кенг жамоатчилик фикрини эътиборга олган ҳолда тузиш, уларнинг эҳтиёжлари ва талабларини одилона ҳамда холисона қондириш, бу жараёнда ҳар томонлама адолатни таъминлаш масъулияти тўлалигича Мовароуннаҳр мусулмонлари идораси раҳбарияти, унинг жойлардаги мутасадди вакиллари зиммасидалиги таъкидланган. Йиғилишда ушбу юксак ишончни ёруғ юз билан оқлаш зарурлиги, зеро мамлакатимиз раҳбарияти ҳаж сафарини адо этишда кўплаб имтиёзлар яратаётгани айтиб ўтилди.

Шуни қайд этиш лозимки, Рамазон ҳайитининг илк кунида эълон қилинган мазкур қарорга асосан валютанинг имтиёзли алмаштирилиши туфайли зиёрат харажатлари ҳар бир киши ҳисобига қарийб 10 минг сўмга арзонлашди. Ўзбекистонлик ҳожилар учун, хусусан, «Ўзбекистон ҳаво йўллари» миллий авиакомпанияси енгил тарифлар жорий қилди. Уларга бошқа қатор имтиёзлар ҳам белгиланган.

1996 йил апрель ойида мамлакатимизнинг 3500 нафар ёки ўтган йилдагига нисбатан 500 нафар кўп иймон-эътиқодли фуқароси муборак ҳаж зиёратини амалга ошириш, Макка ва Мадинадаги муқаддас қадамжоларни тавоф айлашда мазкур имтиёзлардан фойдаланиш имкониятига муяссар бўладилар.

Йиғилишда Мовароуннаҳр мусулмонлари идорасига ҳаж сафарини ташкил қилишда ҳар томонлама ёрдам бериш борасида дин ишлари бўйича қўмита, «Ўзбекистон ҳаво йўллари» миллий авиакомпанияси, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Ички ишлар вазирлиги ва бошқа бир қатор идоралар раҳбарларининг ахборотлари тингланди.

(ЎзА).

ХИТОЙ АМАЛИЙ САНЪАТИ КЎРГАЗМАСИ

Ўзбекистон рассомлар уюшмасининг кўргазмалар залида Хитой Халқ Республикаси амалий санъати кўргазмаси очилди. Кўргазма ХХРнинг Ўзбекистондаги элчихонаси, «Экосан» экология ва саломатлик халқаро жамғармаси ва республика хотин-қизлар қўмитаси ташаббуси билан ташкил этилди.

Бир ҳафта давомида кўргазмада Хитой амалий санъати намуналари, бежирим ҳайкалчалар, чинни буюмлар, тасвирий санъат асарлари, умуман, Хитой миллий маданиятини ўзида мужассам этувчи маҳсулотлар намойиш этилади. Мазкур кўргазма шуниси билан эътиборга лойиқки, унда намойиш этилаётган маҳсулотларни харид қилиш мумкин. Сотувдан тушган маблағ эса Оролбўйидаги экологик аҳволни яхшилашга, аввалambор, шу ҳудуддаги аёллар ва болалар соғлиғини ҳимоя қилишга сарфланади.

Кўргазманинг очилиш маросимида Хитой Халқ Республикасининг Ўзбекистондаги фавқулодда ва мухтор элчиси Гуань Хэунгуан иштирок этди.

(ЎзА).

1996 йил — Амир Темур йили

ФРАНЦИЯ: СОҲИБҚИРОНГА ЭҲТИРОМ

Бу йил соҳибқирон Амир Темур таваллуд топганига 660 йил тўлади. Шу боис Президентимиз фармони билан 1996 йил бобокалонимиз Амир Темур йили деб эълон қилинди. Бу сана нафақат Ўзбекистонда, балки ЮНЕСКО Бош Ассамблеясининг қарори билан бутун жаҳонда ҳам кенг нишонланади. Жумладан, жаҳон маданияти ўчоқларидан бўлмиш азим шаҳар — Парижда ҳам муайян юбилей тадбирлари ўтказилиши мўлжалланмоқда. Шу муносабат билан мухбиримиз Ўзбекистон Республикасининг Франциядаги Фавқулодда ва мухтор элчиси А. САИДОВДАН бу борада қандай тайёргарлик олиб борилаётгани хусусида сўзлаб беришни илтимос қилди.

— ЮНЕСКОнинг ўтган йили октябрь-ноябрь ойларида бўлиб ўтган 28-Бош Ассамблеяси соҳибқирон Амир Темур таваллуд топган куннинг 660 йиллигини бутун дунё миқёсида нишонлаш тўғрисида тарихий қарор қабул қилди. Бу бобокалонимизнинг жаҳон фани ва маданиятига, меъморчилиги ва санъатига, шунингдек, шарқ цивилизацияси тараққиётига қўшган улкан ҳиссасининг тан олиниши демакдир. Шу боис Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов ташаббуси билан ЮНЕСКОнинг Париждаги қароргоҳида «Темурийлар даврида фан, маданият ва таълим равнақи» мавзуида ҳафталик ўтказилиши мўлжалланган. Президентимиз ташаббусини ЮНЕСКО Бош директори Федерико Майор қўллаб-қувватлади. Айни пайтда оламшумул аҳамиятга эга бўлган бу тадбирларга тайёргарлик ишлари бошланиб кетди.

— Бу тадбирлар Ўзбекистон билан ЮНЕСКО муносабатлари тарихида қандай ўрин тутади?

— Маълумки, ўтган йил ноябрь ойидан ЮНЕСКО ташкил топганининг 50 йиллигини нишонлаш бошланди. Байрам тадбирлари 1996 йилнинг ноябрига қадар давом этади.

Асримизнинг 60-йилларидан бошлаб ЮНЕСКО у ёки бу тарзда ўз фаолияти доирасида Ўзбекистонга эътибор бериб келмоқда. Гап ЮНЕСКО томонидан Буюк Қомусий алломаларимиз Абу Райҳон Беруний ва Абу Али ибн Сино юбилейлари, Тошкентнинг 2000 йиллиги нишонлангани ва «Марказий Осиё цивилизацияси тарихи» номли кўп жилдли йирик халқаро тадқиқот олиб борилаётгани ҳақида кетмоқда.

Ўзбекистонимиз истиқлолга эришганидан сўнг, 1993 йил октябрь ойида ЮНЕСКОга тенг ҳуқуқли аъзо бўлиб кирди. Шундан сўнг Ўзбекистон ва ЮНЕСКО муносабатларида янги саҳифа очилди, десак муболаға бўлмайди. 1994 йил октябрь ойида ЮНЕСКО қароргоҳида буюк мунажжим ва давлат арбоби Мирзо Улуғбекнинг 600 йиллик тўйлари кенг нишонланди. Бу тадбир бобомиз Амир Темур муборак байрамларининг бошланиши, дейиш мумкин.

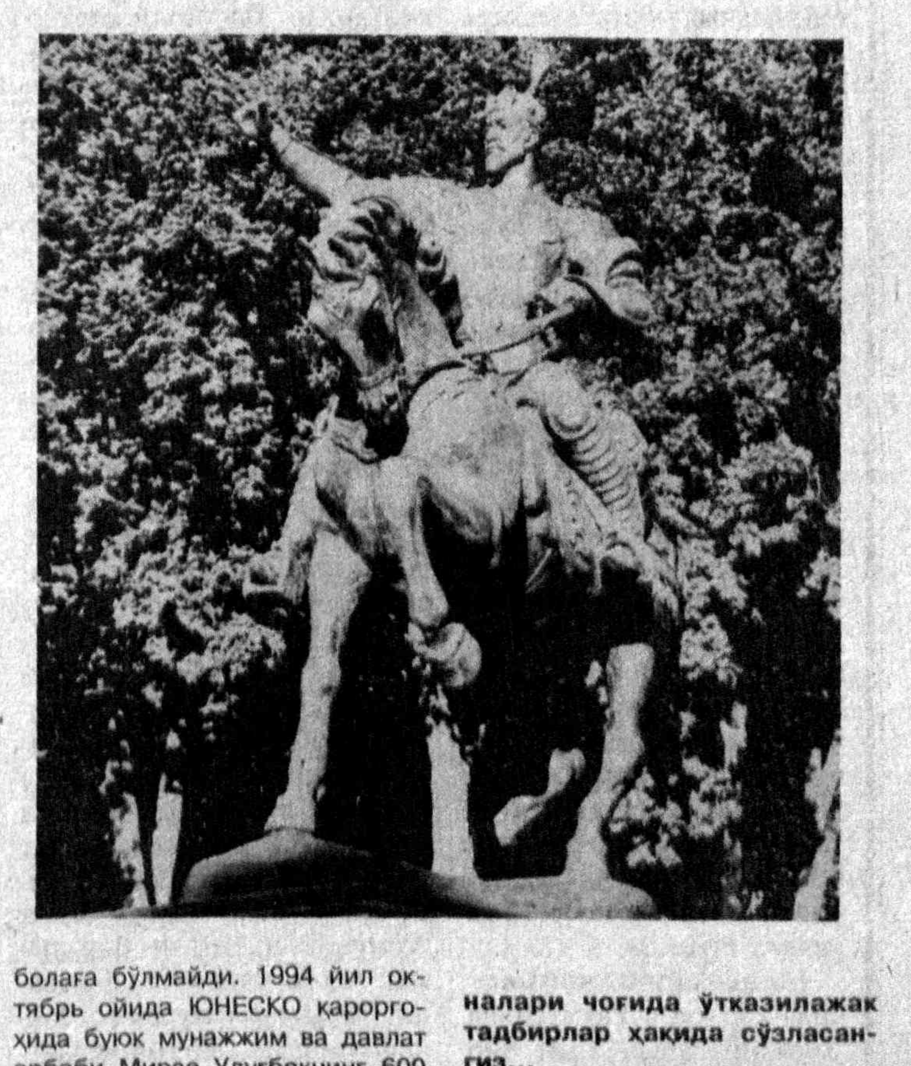

Ўтган йили август ойида ЮНЕСКО бош директори Ф. Майорнинг Ўзбекистонга расмий ташрифи, мамлакатимиз раҳбари билан музокаралари, Ўзбекистон ва ЮНЕСКО ўртасида ўзаро ҳамкорлик тўғрисидаги меморандумнинг имзоланиши, Самарқандда ЮНЕСКОнинг Марказий Осиё тадқиқотлари халқаро институти очилиши ўзаро муносабатларни янада юқори поғонага кўтарди.

Ўзбекистон ҳукумат делегацияси илк бор иштирок этган ЮНЕСКО Бош Ассамблеясининг 28-сессиясида Амир Темур таваллудининг 660 йиллигини, Бухоро ҳамда Хива шаҳарларининг 2500 йиллигини нишонлаш ҳақида қарорларнинг қабул қилиниши Ўзбекистонимизнинг жаҳон ҳамжамиятида мустақил мамлакат сифатида обрўйи тобора ўсиб бораётганининг тасдиғи бўлди. Соҳибқирон таваллуд санасининг кенг кўламда нишонланиши ЮНЕСКО билан Ўзбекистон муносабатлари тарихида ёрқин саҳифа бўлиши шубҳасиз.

— Парижда байрам тантаналари чоғида ўтказилажак тадбирлар ҳақида сўзласангиз...

— Белгиланган тадбирлар орасида «Темурийлар даврида фан, маданият ва таълим равнақи» номли ҳафталик марказий ўринни эгаллайди. Ҳафталик доирасида Амир Темур ва темурийлар сулоласининг илмий-маданий мероси ҳақида тарихий кўргазма, Ўзбекистон замонавий тасвирий санъат усталарининг энг яхши асарлари намуналарини намойиш этиш кўзда тутилмоқда. Бундан ташқари, кўп асрлик анъаналарга бой ўзбек миллий амалий санъати вакиллари французлар ва Париж меҳмонларини ўз ижодлари билан бевосита таништирадилар. Ўзбекистон санъат намояндалари халқимизнинг сержило куй ва қўшиқларини ижро этади. Жаҳон темуршунос олимларининг халқаро илмий анжуманига ЮНЕСКОнинг маданиятлараро дастури директори, «Ипак-йўли — мулоқотлар йўли» халқаро илмий экспедицияси мувофиқлаштирувчиси сенегаллик Д. Дьен, 1987 йили Францияда ташкил этилган темурийлар даври тарихи ва санъатини ўрганиш ҳамда Франция-Ўзбекистон маданий алоқалари уюшмаси Президенти профессор Л. Карен ва шу уюшма бош котиби Ф. Бопартюс-Брессан хоним, шунингдек, Ўзбекистон фанлар академияси олимлари ҳам қизғин тайёргарлик кўрмоқдалар. Бундан ташқари, жаҳондаги бошқа йирик темуршунос олимлар ҳам анжуманда қатнашиш истагини билдирдилар. Анжуман иштирокчилари маърузалари тўпламини Парижда француз тилида чоп эттириш тадбири кўрилмоқда. Юбилей тадбирлари ўтказишда фақат ЮНЕСКО қароргоҳи билан чекланиб қолмасдан, уларни Франция бўйлаб давом эттириш режалаштирилмоқда.

Шу ўринда соҳибқирон тўйига бағишланган амалий ишлар ҳам бошланганини таъкидлаш керак. Жорий йилнинг 25 январида темурийлар даври тарихи ва санъатини ўрганиш уюшмаси Париж шаҳри тўртинчи туман ҳокимлиги билан ҳамкорликда ажойиб анжуман ўтказди. Уюшма раҳбарлари профессор Л. Керен ва Фредрик Брессан хоним конференцияда темурийлар ва ипак йўли тарихига оид қизиқарли маърузалар қилдилар. Олимларнинг Ўзбекистон бўйлаб сафарлари ва мамлакатимиздаги археологик қазилмалари ҳақидаги суратлар маърузаларнинг янада мазмунли ва мароқли бўлишига хизмат қилди. Маърузачилар Амир Темур ҳақида фикр билдиришар экан, унинг фаолиятидаги одиллик, яратувчилик, инсонпарварлик хусусиятларига алоҳида баҳо бердилар.

Анжуманда соҳибқироннинг ғарб давлатлари қироллари билан ёзишмалар олиб боргани, ғарб ва шарқ, шимол ва жануб ўртасида савдо-сотиқ ишларини кенг ривожлантиришга чорлагани, буюк ипак йўлининг Темур салтанати гуллаб-яшнашида муҳим ўрин тутгани ҳақида сўз юритилди.

Сўзимизни хулосалаб, шуни айтиш мумкинки, Париждаги байрам тадбирлари Ўзбекистонимизнинг нақадар чуқур маънавий илдизларга эга эканини ва тобора ошиб бораётган халқаро нуфузини дунёга яна бир бор намоён этади ҳамда бобокалонимиз руҳи покларини шод айлайди.

Амиркул КАРИМ
суҳбатлашди.
(ЎзА).

МИЖОЗЛАРГА ҚУЛАЙЛИК

Андижон алоқа уйининг кўпқаватли биносида янги антенна ўрнатилди. Бу ерда Фарғона водийсидаги дастлабки катак телефон алоқаси станцияси ишга туширилмоқда. Уни ўзбекистонлик ва хорижий мутахассислар монтаж қилмоқда.

Дастлабки босқичда бу кучли комплекс бир ярим мингта яқин мижозга хизмат қилади. Кейинчалик эса, унинг мижозлари сони 60 мингта етади. Андижондаги станция асосий станциялар тармоғи орқали Фарғона водийсидаги шаҳарлар билан ишончлироқ алоқа ўрнатиш имконини беради.

ЧЎПОН ТАЁҒИ ЕРДА ҚОЛМАЙДИ

дейди форишлик машҳур чорвадор Сарсенбой ЕСИМОВ

АЙТИШЛАРИЧА, Фориш тумани ҳудудий жиҳатдан Фарғона водийси вилоятларидан ҳам катта экан. Биргина «Қизилқум»ширкатлар уюшмасига тегишли экин майдонлари, яйловлар Нурота тоғ тизмаларидан Айдаркўл бўйларигача чўзилган салкам етмиш икки минг гектарни эгаллаб турибди.

Шундан бир ярим минг гектарида ҳар йили лалми ғалла етиштирилади. Уч минг икки юз гектардан эса табиий пичан ўриб олинади. Эллик минг гектарли майдон қоракўл қўйлари учун яйлов. Қизилқум қўйчивонлари қишнинг ҳозирги долзарб палласида қўйларни кўкламга беталофат олиб чиқиш, қўзилатиш мавсумини яхши ўтказиш чора-тадбирларини кўрмоқдалар.

Бироқ чўпонлар олдида шундай табиий тўсиқлар, чигал муаммолар пайдо бўлганки, уларни енгиш, «Қизилқум» қоракўлчилигининг бурунги шуҳратини тиклаш ниҳоятда оғир кечмоқда. Бу қийинчиликлар нималардан иборат? Унни содда ва аниқ қилиб тушунтириш учун мутахассис тили билан гапирган маъқул.

Шу боис уюшма бош зоотехниги Темурхон МУСАЕВга сўз бердик.:

— Қоракўлчиликка ихтисослашган хўжалигимиз ўзининг эллик олтинчи баҳорини қаршилаяпти. Қирқ йил бурун юз йигирма минг қўй боқилган бўлса, тўқсон олтинчи йилга келиб ўттиз уч мингта тушиб қолди. Нега, деган савол туғилади. Ер ўзлаштириш, сувли майдонларнинг пайдо бўлиши, яйловларнинг кескин қисқариши сабабли шундай аҳвол юз берди. Битта қоракўл қўйига зоотехника қоидаларига кўра уч-тўрт гектар яйлов керак. Бугун бизда ярим гектардан ҳам тўғри келмаяпти. Кейинги икки йил ичида Чордара сув омбори тўғони тошқин хавфи натижасида очиб юборилиши Айдаркўлда сув сатҳини кескин кўтарилишига сабаб бўлди. Туман яйловларининг салкам икки юз минг гектарини сув босди. «Қизилқум»нинг ўттиз минг гектарлик бой озуқа манбаига эга бўлган яйловлари, йигирма саккизта отари сув тагида қолди. Бу табиий офат туфайли бешта ширкатдан иккитасини қисқартиришга тўғри келди. Қўйлар сони тенг яримга камайди.

Сув босган ҳудудлардан тўқсон тўртинчи йилнинг қишида қўйларни бошқа ерга кўчиришга тўғри келди. Сув тошқини туфайли ўнлаб оролчалар пайдо бўлган эдики, сунъий кўллар оралиғидан, жингилзорлардан ўтишда беш мингдан зиёд қўйдан айрилдик. Ҳатто, элликта туя сувдан чиқолмай, қолиб кетди. Илгарилари йилқиларимиз ҳам одамлар кўзидан олис жойларда ўтлаб, кўпайиб юрарди. Энди уч юзга яқин йилқи қишлоқ яқинидаги исриқзор ва янтоқзорларни макон қилган.

(Давоми 2 бетда)

ЧЎПОН ТАЁҒИ ЕРДА ҚОЛМАЙДИ

дейди форишлик машҳур чорвадор Сарсенбой ЕСИМОВ

(Давоми. Боши 1-бетда)

— «Қизилқум»ликлар бу қийинчиликларни енгишга қодирми?

— Албатта, бизда тажрибали чорвадорлар, чўпон сулолалари бўлган, қоракўлчилик авлоддан-авлодга мерос бўлиб келяпти. Чўпон таёғи ерда қолганини ҳеч кўрмаганмиз. Қийинчиликка келсак, унга биринчи марта дуч бўлаётганимиз йўқ. Қизилқумнинг ташвишларини фақат бу ўлкада қўй боққанлар билишади. Бугун шундай жамоага эгамизки, бултур камайган қўй сонини шу йилдаёқ қоплаймиз. Бу менинг фикрим эмас, эски чўпонларимиз, оқсоқолларимизнинг гапи. Жумабек ота ҳозир тўқсондан ошди. Чўпон таёғини ўғли Ўринбекка берганди, у ҳам ярим аср сурув кетидану юриб, пенсияга чиқди, хизмат кўрсатган чорвадор унвонига эришди. Бугун унинг икки ўғли — Ибрай ва Тунғишбеклар икки отарни эплаяпти, сулола ҳали давом этмоқда. Айдаркўл Анқабеков, Андақул Қурбонов оилаларининг ҳам учинчи ва тўртинчи авлодлари, невара-чевара, ҳатто эваралари ҳам бугун қўй боқишяпти. Бу сулолалар саҳрода ўзига хос қоракўлчилик мактаби яратишди, ҳали бу мактабдан кўп чўпонлар чиқишига аминмиз.

— Табиий офат келтирган чиқимни тиклаймиз дедингиз, бу ваъдами ё асосингиз борми?

— Юз фоиз асос бор. Мана икки йилдирки, қўзилатиш мавсумини яхши ўтказиб, бир отардан икки отар яратяпмиз. Ўтган йили 22 минг 430 совлиқдан 22 минг 500 та қўзи олдик. Бу йилги мўлжалимиз ҳам ҳар юзидан юз ўн, юз йигирма. Шу йўсинда қўйлар кўпайиб браверади.

— Яйлов етарли эмас, дедингиз-ку, қўйни кўпайтириш ҳавфли эмасми?

— Йўқ, қоракўлчиликнинг ўзига хос технологияси бор. Биз туёқ сонини кўпайтириш билан бирга қоракўл териси ва гўшт топшириш учун ҳам қўй-қўзи ўстиришга мажбурмиз. Асосий бойлигимиз қўйчилик бўлгандан кейин чўпонларимизни ижтимоий ҳимоялаш, кам таъминланган оилаларга ёрдам бериш учун ҳам шу ҳазинадан фойдаланамиз. Накд пулда маош беришга қийналиб, бултур жон бошига юз килодан буғдой бердик. Эҳтиёжга қараб, тўрт мингдан ошиқ қўзининг ҳар бирини икки юз эллик сўмдан баҳолаб, элга тарқатдик. Икки мингдан зиёдини гўштга топширдик.

— Фориш қоракўлининг жаҳон бозорида азалдан машҳурлигини биламиз. Бугун ҳам шундайдир?

— Афсуски, маҳсулотларимиз сув текинга кетяпти. Эллик беш тонна жун омборда турибди, килосини ўн сўмга ҳам чиқаролмаяпмиз. Саккиз минг дона қоракўл терисини 173 сўмдан топширдик. Икки минг донасини ўтказолмай турибмиз. Шувоқ, янтоқ, адирасимон каби ўнлаб доривор гиёҳларни тановвул қилган қўй-гўшти таркибини яхши биласиз. Ўшани ҳам гўшт комбинатларига бозор баҳосининг ярмидан оширолмай беришга мажбурмиз. Олган даромадимиз, очиғини айтсам, ёқилғига, эҳтиёт қисмлар, уруғлик олишга етмайди. Бир литр солярка тўққиз сўм, бензин ўн икки сўм. Нефть базасининг ўзидан етти миллион қарздормиз. Қизилқум чорвадорлари манфаатдорлигини ошириш учун мана шу учта турдаги маҳсулотнинг харид нархини, албатта, ошириш керак. Яхшиям ғалламиз даромадини йўқ жойга ямоқ қилиб турибмиз. Икки йилдан бери лалмидан минг тоннадан ошириб дон оляпмиз. Бу чўпон оилалари таъминотга катта ёрдам бўлаяпти.

— Қўзилатиш қачон бошланади, қандай ўтади?

— Мартнинг бошларидан совлиқлардан оммавий қўзи ола бошлаймиз. Бунинг учун алоҳида режа-дастур тузганмиз. Бу даврда, айниқса, қўзи онаси қорнида тўқсон, юз йигирма кунлик пайтида қўйларни алоҳида эътибор билан парваришлаш зарур. Кейинги ўттиз кунлик давр эса қўзининг ривожланиши даври дейилади. Бу даврда она совлиқ ўзи учун ва боласи учун икки ҳисса озуқани талаб қилади. Яъни қўйларни тинимсиз қўзғатиб турамиз, чунки, битта қўй икки килограммгача озуқани ердан териб ейиши керак. Кечки пайт камида ярим килодан ем беряпмиз, вақтида суғориб турибмиз. 46 та отарнинг барчасида шароит яратилган. Чўпонлар иссиқ уй ва иссиқ кийим, озиқ-овқат билан таъминланди. Ҳар қайсисига от бердик. Насиб этса, бу йилги мавсумдан яхши натижалар кўтиб турибмиз...

Темурхон Мусаевнинг суҳбатидан, «илгариги шуҳратни тиклаймиз» деган гапларидан қаноат ҳосил қилдик. Бунга ишонмаслик мумкин эмас. Чунки, бу катта жамоани Ўзбекистон ва Қозоғистонда ном қозонган машҳур чорвадор, халқ «Қизилқум қаҳрамони» деб тан олган Сарсенбой Есимов раҳбарлик қиляпти. У кишини ҳамма ҳурматлаб, қозоқча талаффузда «Сакенг» деб чақиришади.

Сакенг билан ҳангомамиз жуда қисқа бўлди.

— Мартнинг охирида келинглар, тоғларимиз маҳобатини, яйловларимиз саховатини, Айдаркўл чиройини, ишимиз натижасини кўриб, лол қоласиз, ишонаверинг, — деди у киши.

Ҳайитбой НАБИРАЕВ.

Яйлов баҳодирлари

Пайғамбаримиз Муҳаммад саллолоҳу алайҳи васаллам жаноблари ҳар фотиҳадан сўнг «Деҳқонларнинг ўраси буғдойга, чўпонларнинг қўраси қўйга тўлсин,» дея дуо қилар-канлар. Дарҳақиқат, бу йил қутлуғ келди. Роса қалин-қалин қор ёғиб, намлик ернинг илдизига етди. Бу эса ҳам деҳқончиликда, ҳам чорвада барака бўлишининг белгисидир. Ростдан ҳам худойим барака берганга ўхшайди. Қўйлар ҳам эгиз-эгиз туғилмоқда. Илло, бу қўзичоқлар келгуси йилгача қўраларни тўлдиргай.

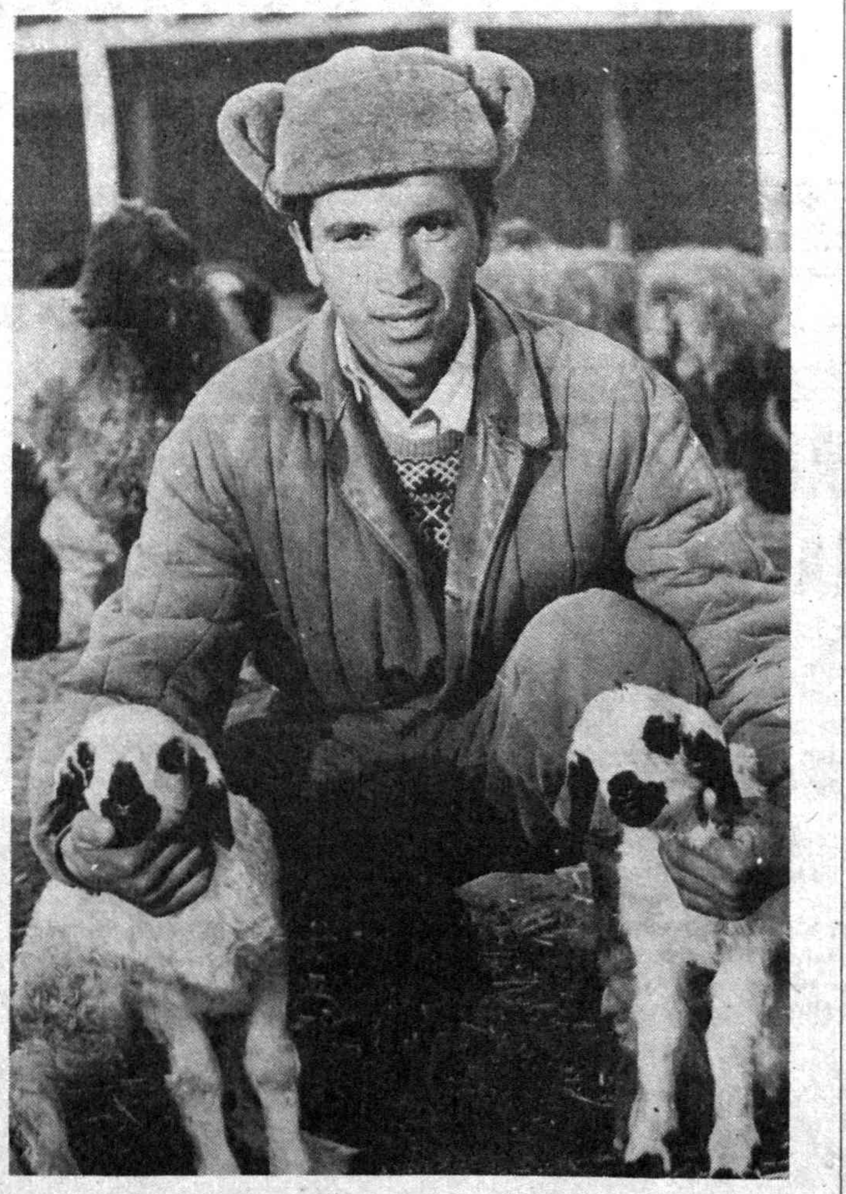

Ш. ОЛИМОВ олган сурат.

Ўзбекистон ва жаҳон

ЙИГИРМА ЙИЛ МУДДАТ БИЛАН

Мамлакатимизда қишлоқ хўжалигига чет эл технология ва сармояларини кенг жалб этиш борасида талайгина ишлар бажарилмоқда. Вазирлар Маҳкамасининг «Ўзбекистон Республикаси билан халқаро тикланиш ва тараққиёт банки ўртасида тузилган заём тўғрисидаги битим доирасида пахтачиликни такомиллаштириш лойиҳасини амалга ошириш ҳақида»ги қарори бу борадаги муҳим қадам бўлди.

Мазкур банк таклиф этаётган лойиҳада пахта уруғчилигини ривожлантириш, ўсимликларни интеграцион ҳимоя қилиш, суғоришни автоматлашган тизим ёрдамида бошқариш ҳамда пахта толасини сертификациялаш йўналишлари бўйича иш олиб бориш кўзда тутилган. Унинг умумий қиймати 84,59 миллион АҚШ долларига тенг бўлиб, халқаро тикланиш ва тараққиёт банки 20 йил муддатга заём сифатида бермоқда. Лойиҳани амалга ошириш муддати эса беш йилга мўлжалланган.

Тошкентда Жаҳон банки миссияси аъзолари иштирокида мазкур лойиҳани қишлоқ хўжалигига тадбиқ этишга бағишланган семинар ўтказилди. Семинарда жаҳон банки раҳбари жаноб Салим Гафси йиғилганларни мазкур лойиҳа билан таништирди. Уни амалга оширишнинг ташкилий ва молиявий масалалари юзасидан фикр алмашилди. Жумладан, мазкур йилда лойиҳа бўйича иш олиб борадиган хўжаликлар жорий йилдан бошлаб пахта толаси ва бошқа мажбуриятлардан озод этилиши таъкидланди. Пахта толасини эркин нархларда сотишдан келадиган даромадни лойиҳани амалга ошириш ва кейинчалик заём маблағларини тўлашга сарфлаш кўзда тутилган.

Н. ДУШАЕВ, ЎзА мухбири.

Қонун барчага баробар

ХЎЖАСИЗЛИК

Республика прокуратураси Соғлиқни сақлаш вазирлиги, «Узмаишийхизматуюшмаси», «Узбекбалиқсаноат», «Узкимёсаноат», «Узсувқурилиш», «Узмашинасаноат» ва «Узозиқовқатсаноат»га қарашли ташкилотларда ёнилғи манбаларидан фойдаланиш ҳақидаги қонунларнинг ижросини текширди. Унда кўпчилик идораларда бу борада исрофгарчилик ва талон-тарожликларга йўл қўйилаётгани аниқланди.

Навоий вилояти «Аму-Бухоро» канали бошқармасига қарашли нефть маҳсулотларини сақлаш омбор мудири Ж. Рузиев 1398 сўмлик бензин ва дизель ёқилғисини «гум» қилган. Ж. Рузиевга нисбатан Узбекистон Республикаси Жиноят Кодексининг 167-моддаси билан жиноят иши қўзғатилиб, тергов жараёнида унга қўйилган айбнома ўз исботини топди. Суд ҳукмига асосан ундан 5 минг сўм миқдорида жарима ундирилди.

Учқудуқ туманининг Гагарин номли жамоа хўжалигидаги нефть маҳсулотларини сақлаш омборхонаси мудири А. Ниязимбетов эса жами 22366 сўмлик бензин ва керосинни «тинчитган». Унга нисбатан ҳам УзР ЖКнинг 167-моддаси билан жиноят иш қўзғатилиб, тергов ҳаракатлари олиб борилмоқда.

Андижон шаҳрининг «Биокимё» заводи омбор мудири И. Мамадалиев 3245 литр, яъни 28427 сўмлик бензинни қонунсиз сарф қилгани учун маъмурий жавобгарликка тортилди.

Наманган қишлоқ хўжалик машинасозлик заводида 60,0 минг кубметр табиий газ мақсадсиз сарфланганлиги аниқланиб, ташкилот бошлиғи А. Ғаффоровга ва бош муҳандис М. Қулдошевларга нисбатан судга даъво аризалар киритилди.

Утказилган текширишлар натижаси бўйича прокуратура идоралари томонидан ёнилғи манбаларидан фойдаланишда аниқланган қонун бузилиш ҳолатлари бўйича 6 та жиноят иши қўзғатилди. 20 та мансабдор шахслар моддий, 68 та шахс эса интизомий, 92 та шахс маъмурий жавобгарликка тортилди. Корхона ва ташкилотларга етказилган зарарни ундириш юзасидан судларга 43 та даъво аризалари киритилди. Масалага прокурорлар аралашуви билан ҳуқуқий шахслардан 1.463.718 сўм, мансабдор шахслардан эса 54001 сўм, ихтиёрий равишда 164851 сўмлиқ зарар ундирилди.

Қонун бузилишига барҳам бериш тўғрисида ташкилотлар раҳбарларига 55 тақдимнома ва 44 та кўрсатмалар жўнатилди. Ҳуқуқбузарликнинг олдини олиш мақсадида 139 мансабдор шахс ва фуқаролар ёзма равишда огоҳлантирилди.

Ушбу мақолани ёзишимиздан мақсад фақатгина прокуратура идораларининг фаолиятини ёритиш эмас, балки корхона ва ташкилотлар раҳбарлари назарини ёнилғи манбаларидан тежамли фойдаланишга қаратишдир.

И. УСМОНОВ, Ўзбекистон Республикаси прокуратураси умумий назорат бошқармаси прокурори, 1 даражали юрист.

Ислоҳот одимлари

ЁШЛАР КАСБ ЎРГАНДИ

Жиззах вилоятидаги яна бир корхона иқтисодий қийинчиликлардан чиқди. 1987 йилда қурилган кулоллик ва девор маҳсулотлари ишлаб чиқарувчи Зоминдаги корхона Олмониянинг «Киллер» фирмаси ускуналари билан жиҳозланган. У бир йилда 60 миллион дона кошинлар ишлаб чиқаришга мўлжалланган эди.

1995 йилга келиб, бу корхона инқирозга учрай деб қолди. 3 миллион қарзи бор эди. Жамоа эса 9 ойдан буён маош олмас эди. Бунинг устига ўн марта бошлиқ ўзгарди. Ниҳоят ўз ишини биладиган Абдуқаюм Жуманов корхонага раҳбар бўлди-ю, ўзгариш сезила бошланди. У дастлаб ишдан бўшаб кетган малакали мутахассисларни ўз ўрнига қайтарди. Уларни келажакка умид билан қарашга ишонтирди. Шунингдек, кўплаб ёшларни янги туркумдаги мосламалар соҳасига ишлаш учун ўқитди. Ускуналар қайта таъмирланди. Маҳсулот турини ҳам ўзгартиришди. Энди улар кошинланган оқ ғишт ишлаб чиқаришга ўтишди. Ҳолбуки, оқ ғиштлар Олмалиқ шаҳридаги қурилиш материаллари корхонасидагина тайёрланар эди. Энди кўплаб мижозларга қулай бўлди. Оқ ғишт учун керакли бўлган баъзи тупроқли унсурлар Ангрен ва Чимкент шаҳарларидан Зоминга келтирилмоқда.

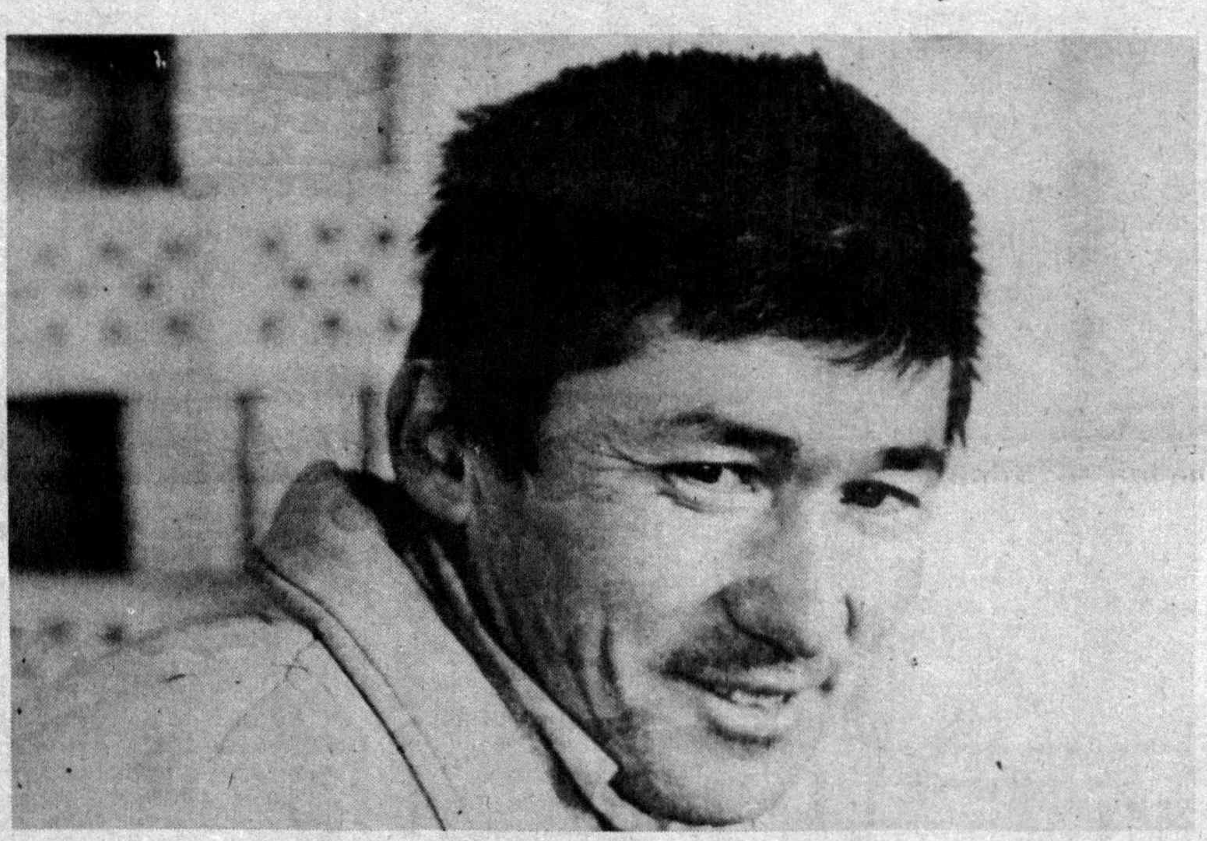

Корхона аҳли энди бир навбатда 20 минг дона кошинли ғишт тайёрлашаётир. Бу йил улар 8 миллион дона шу турдаги ғиштдан ва 2 миллион дона шлакли ғиштлар тайёрлашни мўлжаллашган. 18 турдаги кулолчилик маҳсулотларини ўзлаштириш арафасида.

Улар қарзларидан қутилдилар. Энди соф фойдага ишлашаётир. Уларнинг маҳсулоти дадиллик билан бозорни эгаллади, дейиш мумкин. Айниқса буюмларнинг кўплиги унинг оддий мисолидир. Шундай қилиб, корхона нафақат яшаб қолди, балки малакали мутахассисларни сақлаган ҳолда Ватанимизга энг зарур маҳсулотни етказиб беришни уддалашди.

СУРАТЛАРДА: моҳир ишчи Фахриддин Холматов; корхона раҳбари Абдуқаюм Жуманов (чапдан учинчи) ишчилар билан маслаҳатлашмоқда. Б. ТЎРАЕВ суратлари (ЎзА).

Хотира уйғонса гўзалдир

ЧАРОС

ёки улуғ актёрнинг чин муҳаббати ҳақида

Ўзбек халқининг машҳур актёри Аброр Ҳидоятовнинг болалик йиллари ҳозирги цирк биноси тушган, қадимда Дегрез маҳалласи деб аталган тор кўчаларнинг биридаги оддийгина хонадонда ўтган. Ҳовли кичик бўлса ҳам, ниҳоятда бежирим қурилган уйлар ва айвонлар ўз кўркини ҳеч қачон йўқотмасди. Чунки актёрнинг отаси Раҳматилла ака қурувчи уста ва боғбон бўлган, Айниқса кўзни қамаштирадиган чарос узуми ҳовлини бутунлай эгаллаб олган эди. Уларнинг ёз кунлари кўчиб чиқадиган шаҳардан ташқаридаги боғлари ҳам чарос узуми ишкомларидан иборат экан. Аброр аканинг онаси бу узумни яхши кўрар, ҳар куни нонуштада дастурхонга қўяр, эр-хотин бир-бирига маънoли боқиб, бу нону ангур деб кулиб қўйишарди. Аброр ёш бўлганидан ота-онаси нега кулаётганини англаб етмасди.

Маҳалланинг чойхонасида ҳар куни Раҳматилла устанинг ҳовлисидан бир пақир чарос узумини олиб чиқишларини кутиб ўтирадиганлар ҳам бор эди. Улар баъзан эшикни тақиллатиб узумни кутиб қолдик-ку деб ҳазиллашиб ҳам қўярдилар. Кўпинча Аброр отаси ясаб берган дутор шаклидаги мунгли овоз чиқарадиган сознн чалиб, отасининг дўстларига ўзбек мақомларидан хиргойи қилиб берарди. Энди фақат узум эмас, балки ашулачи Аброрни ҳам сўраб келишадиган бўлишди. Ўтиришлардан бирида каттароқ ёшдаги киши унга шундай деб қолди: отанг билан онанг бир девор қўшни бўлиб яшашар эди. Фақат отанг камбағал, онанг эса бадавлатроқ оиладан эди. Улар бир-бирларини ёқтиришиб, девордан чарос узумини узатиб, муҳаббат изҳор қилганлар. Тақдирни қарангки, кейинчалик Аброр Ҳидоятовнинг Сора Эшонтўраевага муҳаббати ҳам ана шу чарос узумидан бошланди. Аброр ака театр труппасида ишлаб юраркан, бир куни Тошкентдаги қизлар билим юртига талабалар тайёрлаган «Етимча» спектаклини кўргани Маннон Уйғур билан бирга боради. Бош ролни Сора исмли қиз ижро этарди. Унинг ижросидан Маннон оға кўзига ёш олади. Аброр ўзига сафдош ролини ижро этадиган қиз қидириб юргани учун устоз билан шогирд бу қизни театрга ишга олсак деган фикрга келишади. Ва кўп ўтмай Сора Москвада очиладиган ўзбек драма студиясига юборилади. Аброр ака у билан бирга бир курсда таълим олаётганидан мамнун бўлса-да, суҳбатлашиш йўлини тополмасди. Шунда акаси Аҳрор Тошкентдан бир пақир чарос узуми олиб келади. Сорани узумхўрликка таклиф этишади. Бахтни қарангки, Сора ҳам чарос узумини ниҳоятда хуш кўраркан. Аброр акага узум баҳона-ю, дийдор ғанимат бўлиб қолди. Икки буюк санъаткор ўртасида муҳаббат ана шундан бошланган эди. Уларнинг тўйи Самарқандда бўлган, Дабдабасиз-у, ниҳоятда қизиқарли. Тўйбоши — Маннон Уйғур, Шариф Қаюмов — ташкилотчи. Регистондан ҳозирги Сиёб бозорига кетаверишда бир замонлар карвонсарой бўлганми, ҳар қалай, ҳовлиси кенг бир бино бўларди. Шуни тўй учун энг қулай жой деб билишди. Артистларнинг тўйи бўляпти деб кўчадан ўтганларнинг ҳаммаси кираверишган эди. Артист Нарзуллаев куёвни ўртага олиб, давра айланиб ёр-ёр айтарди.

Самарқандга борганмиз,
ёр-ёр, ёронай,
Тўй томоша қилганмиз,
ёр-ёр, ёронай.
Аброр билан Сорани,
ёр-ёр, ёронай
Никоҳ қилиб қўйганмиз,
ёр-ёр, ёронай.
Бунга жавобан гул кўрпа ёпишган артисткалар
саҳнага чиқишади:
Сорахоним келин бўлди
ёр-ёр,
Қайлиқлари Аброр эди
ёр-ёр.
Саҳнамизнинг тўри сизга
ёр-ёр
Қутлуғ бўлсин тўйларингиз
ёр-ёр.

Бу икки санъаткорнинг бахтли турмушидан икки ўғил дунёга келди. Уларни Гого, Тима деб номладилар, Бу ўша вақтда қўйилган спектакллардаги қаҳрамонларнинг исми эди. Мазкур ролларнинг ижрочиси Аброр Ҳидоятовнинг ўзи бўлган. Аброр ака Сорахоним билан ўзини бахтли ҳис қилар эди. Уз навбатида у ҳам шундай буюк актёрнинг рафиқаси бўлганидан ғурурланиб юрарди. Тўғрисини айтганда, икки санъаткор бир ёстиққа бош қўйиб, ижодий изланишларда доим бирга бўлсалар, уларнинг имкониятлари бошқа санъаткорлардан афзалроқ бўлиши табиий эди. 30 йилларда саҳналаштирилиб томошабинларни мафтун этган «Гамлет» спектакли фикримнинг исботидир. Аброр Ҳидоятовдек буюк талантни кўрган Маннон Уйғур унга Гамлет ролини топшириб хато қилмаганди. Офелия — спектакль давомида фожианинг ривожланиб бориши билан ақлдан озиб жинни бўлиш даражасига келади. Гамлет эса атрофдаги ақлсизларни фош этиш учун ўзини жинниликка солади. Ҳар иккала ижрочи бир неча кун шаҳримиздаги руҳий касалликлар шифохонасига бориб, у ердаги ҳаётни ўрганишади. Кейинчалик улар шифохонадаги антиқа воқеа-ҳодисалардан гапириб, бизни кулдириб ҳам юришди.

Ўша пайтларда электр чироғи фақат кўчалардаги симёғочларга ўрнатиларди, холос. Одамлар уйда шам ёқиб ўтирардилар. Кечалари маҳалла гузаридаги биргина симёғочда ёниб турган электр чироғи ёруғида репетиция қилган санъаткор эр-хотинни кўпчилик танирди. Аввалига улар ниманидир гапириб, турли ҳаракатлар қилаётган аристларни кўриб бир-бирини чақириб чиқишган, булар жинни бўлиб қолишибди, деб роса майна ҳам қилганлар. Бора-бора актёрларнинг иши ана шундай мураккаблигига ишонишган, Аброр ака кўчаларда ҳам кўпинча роли қиёфасида юрарди.

Аброр Ҳидоятов бир куни кўнглига тугиб юрган катта бир мавзуни пьеса қилиб ёзишини Сорахонимга айтади. Сорахоним эса ёзишга ундайди. Пьеса жамоага ўқиб эшиттирилган куни у асар Сора билан менинг муҳаббатимдан туғилди деган эди. Улар бу мавзуни бирга қоғозга туширганлар, «Аваз» деб номланган бу асардаги Чарос ролини Сора опа ижро этган. Бош қаҳрамон-Авазни Аброр ака ўйнамоқчи эди, Ғофир ва Отелло ролларига тайёргарлик кўриши уни шаштидан қайтарганди. У деярли ҳар куни спектаклни томошабинлар билан бирга томоша қилар, сўнгра Сорахоним билан Чорсуга трамвай бекатига йўл оларди. Трамвайга чиқишда аёлига ёрдамлашар ва бўш турган ўриндиққа ўтирсин учун мулозамат кўрсатарди. Аброр ака Сора опани ҳаммадан қизғанар ва ҳаммадан яширишга ҳаракат қиларди. Албатта, таниқли одамларга ҳамма қизиқсиниб боқарди.

Актёрга шу ҳам ёқмасди. Назлида улар рафиқасига кўп қарашаётгандек бўлаверарди Самарқандда гастролда юрганимизда улар Регистон меҳмонхонасидаги энг яхши хоналардан бирида яшашар эди. Бирдан Аброр акани Тошкентга чақиришди. Меҳмонхонага марказдан келган «нозик» бир меҳмонга яхши жой кераклиги боис Сора опани ҳам бошқа хонага кўчиришади. Тошкентдан қайтган Аброр ака хонага кирибоқ, кийим илгичда эркак кишининг шляпасини кўриб қолади ва кўнглига шубҳа тушади. Яхшиямки Сорахоним бошқа хонадан чиқиб қолади. Фарғона водийсидаги гастроль кунларида иш юзасидан улар билан учрашишим зарур бўлдию, эр-хотин истиқомат қиладиган меҳмонхонага йўл олдим. Биз талабалар ётоқхоналаридан бирида яшардик. Зинапояга қадам қўйишим билан Аброр акага дуч келдим. Саломимга одати бўйича «ҳа, йигит» деб калла лиқиллатган бўлиб, бозорга бориб келамиз деб қолди. Ниҳоятда синчковлик билан танлаб 2 дона тандирда ёпилган иссиқ нон, бир коса қаймоқ ва чарос узум харид қилди. Нонушта тугагунча улар ўртасидаги самимиятни кўриб, оила бўлса шундай бўлса, деб ҳавас қилгандим. Сора опа тақимига тушадиган сочини қиркта қилиб ўрдирар, бу унинг ҳуснига ҳуси қўшарди. У ниҳоятда бежирим аёл бўлганлиги туфайли саҳнада ҳам, ҳаётда ҳам одамларни ўзига жалб эта олар, кўзлари худди чаросдек чақнаб турарди. Аброр ака эса ўрта бўйли, кенг елкали, кўзлари ниҳоятда катта-катта, маънодор, жингалак соч эди. Ўша кунлара Ғофир ролини ижро этмоқ учун, сочини олдириб, чуст дўпписи кийиб олганди. Ўша даврларда урф бўлган оқ брезент туфли кийиб юрарди. Туфлини ҳар куни тиш упаси билан бўяб юришини кўп эшитганман.

Гастрол тугаб, энди Тошкентга кетамиз деб турганимизда катта Фарғона канали қазиладиган бўлди-ю, биз ҳам ўша ёққа йўл олдик. Сафаримиз Учқўрғондан бошланди. Атрофда бирорта дарахт кўринмас, ҳамма ёқ дашти биёбон. Узимиз палаткалар тикиб, яшашимизга тўғри келди. Сорахоним билан Аброр акага алоҳида палатка берилиб, улардан мен тез-тез хабар олиб турардим. Сора опа иссиққа чидай олмаганидан юз-қўлини тинмай совуқ сув билан юварди. «Зеленый мост»да чивин кўплигидан ухлай олмасдик. Эрталаб Аброр ака мен билан Андижонга тушиб чиқасан деди. Машина бўлмаганидан пиёда йўлга тушдик. Бозордан пашшахона харид қилдигу, дарҳол изимизга қайтдик. Билсам у Сора опа учун экан.

Мен бир актёр сифатида шуни айтишим мумкинки, саҳнада севишганлар ролини ижро этиш учун турмушдаги муҳаббатнинг жўш ўриб туриши кони фойда экан. Отелло жанг ғалабасидан кириб келар экан, вафодор ёри Дездемонага отилади. Улар узоқ муддат жим бўлиб қоладилар. Бу жимликда икки актёрнинг муҳаббати сезилиб туради. Айниқса, охирги пардада Отелло томонидан Дездемонани бўғиш пайтида актёрнинг ҳаракати... Пъеса бўйича шундай. Аммо ижрочи учун у Сора-ку! Аброр акага осон деб ўйлайсизми? У шунда доим терлаб-пишиб кетар, Отелло билан Аброр ўртасидаги кураш ҳам авжига чиққандай бўларди.

Аброр ака табиатан гўзалликка ишқибоз бўлганлигидан ҳовлисида ўз қўли билан боғ ҳам барпо қилган, вақти-вақти билан дарахтларни парваришлаб турарди. Табиийки боғда чарос узумлари ҳам ўсарди. Бу сирли дунёда нималар бўлмайди, дейсиз. У кишининг вафоти ҳам тонг пайтида ўша узумларни парвариш қилаётганида юз берган. Нарвондан йиқилганча қайта кўзини очмаган.

... Гулларга ўралган тобут лаҳат олдига қўйилди. Шу пайт тўсатдан Отеллонинг қаттиқ қаҳ-қаҳ урганини эшитилди. Ҳамма сесканиб кетди. Мен ўшанда сочларим тикка бўлиб кетганини сезганман, Сорахон ханжар урилган кимсадай фарёд чекиб юборди. Бу радио карнайидан эшитилаётган Отелло спектаклидан парча эди.

Зикир МУҲАММАДЖОНОВ, Ўзбекистон халқ артисти.

Муносабат

ЁШЛИК — ЗАНГОР ФАСЛ

Қадимий Шарқ ҳикматларидан бирида «Сўраган — адашмайди, қулоқ солган — хато қилмайди, кенгашган — алданмайди. Кимда-ким шуни тушунган бўлса, ундан бўлак мамнунроқ кимса йўқдир» дейилади. Демак, инсон ақлан, маънан ва жисмонан юксакликка интилар экан, унинг руҳида билимга ва ўрганишга нисбатан иштиёқ ҳамиша устивор бўлади. Инсондаги бу эҳтиёжни қондиришнинг энг қулай йўлларидан бири эса бугунги кунда оммавий ахборот воситалари билан яқиндан танишиб бормоқ дейишимиз мумкин.

Кўп йиллик истибдоддан сўнг ўз эркини қўлга киритган мамлакатимиз саодатлар ваъда қилаётган XXI асрнинг шакли шамойили кўп жиҳатдан ҳозирги ёшларимизга боғлиқ. Фақат ёшлик, инсон умрининг зангори фасли бўлмиш ёшлик йилларнинг югурик шиддатидар кашфиётлар, мўъжизалар ундириб қолишга қодир. Хўш, бугун ёшларимизнинг кўнглини мафтун этадиган, уларнинг руҳий дунёсини бойитиб, ҳаётнинг гўзаллик ва улуғвор ғояларига ошно қиладиган ишлар қилиняптими? Кўлами кенг ушбу саволга «Ёш куч» журналининг янги сонини варақлаб туриб, бир қадар жавоб топгандек бўлдик.

Рангли, турли хил тасвирлар акс этган суратларнинг кўплиги журналга алоҳида жозиба бахш этган. Мақолалардаги фикр ва мушоҳадалар ҳар саҳифада такрорланган чақмоқ сингари шиддаткор. Энг қувончли томони — мавзулар хилма-хил.

Одам боласи дабдаба, шуҳрат, мартаба, молумулк туфайли эмас, илм орқали камолат топади. «Биз танлаган йўл» рукни остида берилган «Тадбиркорлик ҳам илм» сарлавҳали суҳбатда шу абадий мавзу борасида фикр юритилади. «Қай бири маъқул: бугун катта пул топиб, эртага нима бўлишини билмай яшашми ёки меъёрида фойда кўриб, келажакка ишонч билан фаолият юритишми? Биринчи йўл — олди-сотди, одди қилиб айтганда — олибсотарлик, иккинчи йўл — ишлаб чиқариш, яъни яратувчилик», деб мулоҳаза қилади суҳбатдош. Шунингдек, «Бозор ойнаси» деб номланган мақола ҳам тижорат бобида ёшларимизга кўп янгиликлар беради.

Мустақиллик шарофати билан аввалари ҳатто оғиз очиш мумкин бўлмаган мавзулар ҳақида ҳам бемалол гапиряпмиз, ёзаяпмиз. Узоққа бориб юрмайлик. Ота-боболаримиз азиз билиб, бошларига кийиб юрган саллада қандай ҳикмат бор? "Бу нима? Бу.." рукнида берилган мўъжазгина мақоладан бу саволга жавоб топиш мумкин. Муборак Рамазони Шариф муносабати билан чоп этилган «Сўфийлар рўзаси» ҳам ўқувчиларни бефарқ қолдирмайди.

Айтадиларки, чиройли бўлмоқликнинг ягона имконияти бор, уни табиат ато этади. Аммо мафтункор, жозибадор, ҳақиқий гўзал бўлишнинг эса юз имконияти бор, чунки бу хотин-қизларнинг ўзига боғлиқ. «Мафтункорлик сирлари» мақоласида гўзаллик бахт эшигининг калити эканлиги таъкидланиб, унга етишнинг сир-синоати ҳақида гап боради. Кейинги саҳифаларда ҳам «билмаганларимизни билиб олишимизга» имкониятлар кенг очилаверади. Иситма чиқиши ёки бошқача айтганда, одам баданида ҳароратнинг кўтарилиши алоҳида бир хасталик эмас, у аъзолардан бирортаси касалланиши туфайли чиқади, шунда иситмани тушириш чораларини кўриш лозим бўлади. Бу борада халқ табобати бисотида усуллар ва қўлланиладиган дори-дармонлар кўп. Улар билан танишишингизга «Иситмани туширишнинг энг қулай, энг арзон, энг осон чоралари» мақоласи яқиндан ёрдам беради.

Ҳаётда инсон гоҳ равон, гоҳ нотекис йўллардан ўтишга мажбур. Баъзан кўнглингни бир оғиз сўз билан ноҳақ чил-чил қилиб юборувчи дилозорлар ҳам учраб туради. «Нега ўзингга қаст қилдинг, Дилафрўз?» мақоласини ўқиб, қабиҳ ниятли кўнгли аёлнинг фисқу-фасод, туҳмату маломатларига чидолмай, ўзига ўлимни раво кўрган қиз фожеаси билан танишасиз. Қалтис ва мураккаб вазиятга тушган Дилафрўз ундан қутилишнинг энг нотўғри ва жоҳилона йўлини танлагани бошқаларга сабоқ бўлмоғи керак. Ёши, касби, миллати, сиёсий қарашларидан қатъий назар, ҳамма вақти-вақти билан ғуссага ботади. Хўш, уни қандай енгиш мумкин? Бу саволга «Ғуссанинг 17 давоси»да тенгдошларингизнинг жавоблари ҳавола этилган.

Журнал кўпроқ ёшларнинг сирдоши эканлигини эътиборда тутган таҳририят аъзолари чет эл эстрадаси ва кино юлдузларига катта ўрин ажратишган. Майкл Жексон, Шварценеггер, Сталлоне, Спилберг каби юлдузлар ҳаёти билан танишиш нафақат ёшлар, балки катталар учун ҳам мароқлидир. Ҳаёт фалсафаси ва унинг донишмандларидан бири бўлган Блез Паскал ҳақида ҳали жуда оз биламиз. Паскалнинг фалсафий дунёсига бир назар ташлаш имконини яратиш учун донишманднинг шоҳ асаридан парча эълон қилинган. Шу ўринда бир мулоҳазани айтиб ўтишимиз жоиз. Хориж ҳаётидан олинган ҳодисалар тафсилотига ҳаддан зиёд боғланиб қолиш ҳам ютуқларга соя солиши мумкин экан.

Ҳа, юқорида таъкидлаганимиздек, кўп билмоқнинг саодати беқиёс. Инсон қанча кўп билса, ўқиса, ўрганса, у шунча эркин бўлади. «Ёш куч» таҳририяти ходимларининг бу борада қилган хизматлари, чеккан заҳматлари ўз навбатида журналхонларнинг эътирофига сазовор бўлади, деб ўйлаймиз.

С. РАУФ.

«Ёш куч» — меҳмонимиз

Оҳ, бу «юлдуз»лар

МАЙКЛ ЖЕКСОН ЎЗБЕКЧА ҚЎШИҚ АЙТАРМИШ

Ёки машҳур поп-юлдуз ўзбек мухлислари суҳбатининг қаҳрамонига айланганида

— Майкл Тошкентга келса қаерда концерт берар-кин?

— «Туркистон» саройида-да, қаерда бўларди!

— «Туркистон» жа-а чиройли-ку, зали кичикроқ-да!

— Унда «киноконцертнийда» беради. Халқлар Дўстлиги саройи бор-ку, ўшани айтяпман.

— Уям кичик. Ўйлаб гапирвоссанми, Майкл концерт берса-чи, бутун Ўзбекистон ёпирилиб келади.

— Жа-а, ваҳима кўтарма. Сен билан менга ўхшаган ишқибозлар келади-да, келса!

— Сен билан менга ўхшаш ишқибоз кам дейсанми? Тем более, ўзбекча қўшиқ ўргонаётганмиш. Нақ «Пахтакор» стадиони тўлар!

— Ҳа-а, шундай демайсанми?! «Пахтакор» бўлса «Патакор»-да! Нигерия футболчилари билан ўйинни кўрдингми, ажойиб бўлди-да! Футболчиларимиз бўш келишмади, илло, қоралар бало экан.

— Майкл ҳам негр-а?

— Йўғ-э! Жа негрмас. Негрроқ.

— Тўғри айтасан: юзи қорамтир, буғдой ранг.

— Илгари негр бўлган дейишади.

— Нима, кейин оқариб кетганми?

— Эшитмаганмисан, юз терисини шилдиравериб, бошқасини қоплатавериб, оқариб кетган.

— Юз терисини шилдиргани билан одам оқариб қолармишми?

— Мен қаттан биламан! Ишқилиб, Майкл... Жексончи кўчада юрганида одамларга қарамас экан.

— Нега?!

— Шу энгашиб, юзини қўли билан тўсиб, паналаб юраркан.

— Ундан кўра паранжи ёпиниб олса-ку, қўрқмай юраверади.

— Америкалик қўшиқчи паранжини биладими?!

— Паранжини билмаса... ия, менга қара, Майкл мусулмончиликни қабул қилган!

— Қўйсангчи... Ўзим ўқиганман, беш маҳал намозни канда қилмаётган эмиш!

— Ақлим бовар қилмаяпти. Мусулмон одам шунақа қўшиқ айтармиди?

— Қўшиғига нима қипти?

— Қўшиқлари майли-ку, қилиғи ёқмайди менга. Бемаза қилиқлари кўп.

— Боплашга боплайди-я! Қўл-оёқ ҳаракатларига, танасининг эшилиб-тўлганишига қойил қолади, киши! Ўзим унга ўхшатиб ўйнашга хўп уриндим, чиқмади. Сира ўхшатолмадим. Фақат...

— Юзига термулиб, қўшиғига қулоқ солиб ўтиравер.

— Юзига қара-аб ўтириб ачиниб кетаман.

— Нимага ачинасан?

— Тошкентга келса, учрашиб айтмоқчиман.

— Нимани айтасан?

— Худо берган турқи-таровати терисини шилдириб, янгилаб нима азоб? Бунча жонини қийнамаса? Операцияси ҳам осонмасдир? Америкада битта тишни суғуриш фалон пул дейишади-ку.

— Ташвиш чекмай қўя қол: Майклнинг пули мил-мил.

— Мил-мил бўлгандаямда!

— Икки-уч йил муқаддам мол-дунёсини 200 милён баҳолашган эди.

— 200 милён?! Икки юз милён сўм қанча бўлади?!

— Сўм эма-ас, доллар-а! Дол-ларр, одамнинг соддаси! Шунча долларни сўмга айлантирганда-чи.... э, унақа рақам йўқ.

— Бордир?..

— Бўлганда-чи? Бировнинг чўнтагидаги пулини санаш бемаънилик!

— Тўғрику-я... Ўзи қачон санаб улгуради, шу-унча пулли?

— Санамайди.

— Санамайди?

— Катта санъаткорларнинг хаёли пулда эмас, ижодда бўлади. Ижодга берилган одамнинг юрагига пул сиғмайди.

— Ола-а!.. Пул сиғмайдиган юрак ҳам бўлар эканми?! Концертдан чарчаб қайтганида уйнинг ўртасига ўтириб олиб, бир чеккадаан санайверса-санайверса мириқмайдими, одам!

— Тушунмайсан-да! Пул санаб кўнглинг беҳузур бўлмаганми?

— Эсинг жойидами?!

— Менда бўлган. Шўронинг рубили бор эди-ку. Бир куни санашга тўғри кеп қолди дегин! Санайверибман-санайверибман — кўнглим озиб, кўзим тинди! «Э, инсонни пулга сажда қилдирган даҳмазангни!» деб бир бўралатиб сўкдим!

— Эси паст!

— Ўшандаям ёнимдагилар мени эси пастга чиқаришган. Мени қўяверу, сен кимсан?

— Майкл Жексонни пул санашга рўпара қиляпсан-а! Уни-чи, беш-олтита хизматкори бор, пулни ўшалар санайди. Ўзи самолётга одамларини миндириб дунё кезади. Концерт беради.

— Ўзининг самолёти борми!

— Учта!

— Учта? Ўзиникими?

— Шахсан ўзиники!

— Уйида турадими?!.

— Мий-я! Самолёт уйга сиғадими?!. Аэропортнинг чеккасида тураверади. «Бу самолётлар Майкл Жексонники» деб ёзиб қўйса бас, ҳеч ким тегмайди. Қаерга бормоқчи бўлса учувчи ёллайди-да, учиб кетаверади.

— Учта самолётга бензинни қаттан олади?..

Муҳтарам Майкл Жексон мухлислари! Машҳур қўшиқчининг бу икки ашаддий ишқибози орасида бўлган қизғин суҳбатига узоқ қулоқ тутдим. Сизларда хоҳиш-истак бўлса, суҳбатнинг давомини «Ёш куч»нинг навбатдаги сонида ўқийсиз!

Х. НАБИ.

Миллий мафкура

Эй, Ватанга хизмат қиламан деб белбоғини сиқиб боғлаган ўғлон, ўз қўшиғингни айт, овозинг оламни тутсин!

ЧЕГАРАЧИ АСКАР ҚЎШИҒИ

Нақорат
Кун ботар,
Тун чўкар,
Тонг отар.
Халқ, ўғлонинг сергак эрур, йўқ хатар!

Ўзбекистон сарҳади
Бизнинг қорачиғимиз.
Асраймиз ҳар офатдан,
Қўлда олмос тиғимиз.

Нақорат
Йўл берамиз, садоқатли
Келсин дўст ҳам, қўшни ҳам.
Ўтказмаймиз шум ният
Бирла келган қўшни ҳам.

Нақорат.

ДЕСАНТЧИ АСКАР ҚЎШИҒИ

Ватан ишқи қалбимизни ёндирар,
Ташна бўлсак, ташналикни қондирар.
Ватан ишқи эркимизга қўл чўзган
Ҳар нокасни ниятидан тондирар

Нақорат:

Осмонимиз мададкор,
Билакда куч, ғайрат бор.
Она Ўзбекистоннинг
Амрига бизлар тайёр.

Қанот ёзсак булутдан ҳам сакраймиз,
Зарба урсак тошни бўлиб ташлаймиз.
Майдон қурсак,
Ватан ишқи бизга ёр,
Ўғлонларни мардлик томон
бошлаймиз.

Нақорат.

Азиз САИД.

Бу нима? Бу ...

САЛЛАДА ҲИКМАТ КЎП

Салла нима? Салланинг қандай турлари бор? Салла нима учун кийилади? Салланинг қандай рамзий маъноси бор? У қандай руҳий кучга эга?

Мусулмончиликда салланинг рамзий маъноси кенг. Ўлим ҳар қандай нарсадан баланд туради дейдилар. Кишиларимиз салла орқали ҳар бир инсоннинг бошида ўлим бор, ҳар бир қилган ишингни узоқни кўзлаб қилгин дейдилар. Ҳаммамиз кўрган «Тоҳир ва Зуҳра» фильмида салла ҳақида қисман гапириб ўтилади. Ушбу фильмда Тоҳир билан Зуҳра пинҳона учрашувдаги суҳбатида Зуҳра Тоҳирга «Мана бу атиргул сизга мендан совға», деб узатади. Тоҳир атиргулни қўлига олар экан, «Бу гул муҳаббат гулидир, боболаримиз гапи бўйича салла ўлим рамзидир. Мен ўлимдан муҳаббатни устун кўраман, шунинг учун бу гулни доимо саллам устида сақлайман», дейди.

Салла — форсча-тожикча сўз бўлиб, «тугун» деган маънони билдиради. Уни асосан эркаклар ўрайди. Салла мусулмончилик белгиси бўлиб, оқ, яшил, кулранг матолардан ва кўпинча докадан бўлади. Мато дўппи ёки телпак устидан ўралади, лекин Покистон ва Ҳиндистонда мато бошнинг ўзига ўралади. Саллани ўраш Марказий Осиё, қисман Кавказда, Шимолий Африка ва Олд Осиёда кенг тарқалган.

Салланинг рамзий маъноси кенг дедик. Инсоннинг қачон ва қаерда вафот этиши Тангригагина аён. Киши сафарда, уйда, йўлда, жангда ва бошқа жойда бандаликни бажо келтириш мумкин. Бундай пайтда салла тайёр кафанликка ярайди.

Салланинг ўралиш усули ва ранги турлича бўлган. Масалан, ҳожилар ва саидлар яшил матодан салла ўраганлар. Қадимдан бола ва ўсмирлар қизил ва сариқ матолардан салла кийганлар.

Ўзбекистонда инқилобдан сўнг салла ўрашлар деярли йўқолиб кетди, бунга европача кийимлар кенг тарқалиши ва динимизга қаттиқ қаршилик қилиниши сабаб бўлди. Кейинчалик шу даражага борилдики, салла ўрайдиган кишилар жуда кам қолди. Ҳатто Туркия ва Эронда ҳам салла ўраган кишилар камайган.

Ўзбекистон Республикаси мустақил бўлиши муносабати билан миллий анъаналаримизга, урф-одатларимизга, тарихимизга маданиятимизга эътибор берила бошланди.

Хуллас, ўзлигимизни англаш маънавий қадриятларимизнинг тикланиши сабабли, салла ҳам турмушда қайта ўз қадрини топса айни муддао бўларди. Чунки салланинг ўзига хос хосияти кўп, у одамларга ярашади, иккинчидан, инсонни руҳий тарбиялайди, атрофдагиларга меҳрлироқ муносабатда бўлишга ундайди.

Саидахбор БЎЛАТОВ, педагогика фанлари доктори.

Оқ ва қора

БОЗОР ОДОБИ

Сарлавҳани ўқиб ажабланманг. Бозор юзаки қарагандагина палапартиш, мушук бекасини танимайдиган жойга ўхшайди. Аслида бозорнинг шундай қонуниятлари борки, у одамни муттасил тарбиялайди, одобга чақиради. Шу одобни ўзлаштирганлар ниятига етади, акс ҳолда...

Бозор кўрган акахону опахонлар, ўртоқжону сингилжонлар!

Бозор ҳикмати яна нималарда акс этади? Бозорга кириб келаётган ёшлар яна нималарга эътибор беришлари зарур!

Хатларингизни кутамиз

ҲАММА «ОЛАМАН» ДЕЙДИ

Гапнинг пўсткалласини айтсак, бозорга қадам қўйган кимса борки, «оламан» дейди. «Бир нарсали бўлсам» деган ниятда келади одам бозорга. «Сотувчи олмайди, сотади-кў» дейсизми?

Тўғри, сотувчи молини сотиш ташвишида. Лекин у ҳам олади, у — пул олади. Харидор буюм олади.

Дейлик, фаррошнинг мақсади нима?

Бозор қанчалик озода, тоза сақланса шунга яраша у оширилган маош олади.

Тартиб сақловчилар тинчлик, осойишталикни сақласалар мукофотлари ортади!...

Бозорда ҳеч нарса олмай, сотмай худди бекорчи одамдек кезиб юрган отахондан сўрадик:

— Нима қилиб юрибсиз, ота?

— Э, ҳеч бир юмушим йўқ, шу, бозор айлансам баҳрим очилади, одамларни, мол — буюм тўла расталарни кўрсам кўзим қувонади.

Кўряпсизми, отахон ҳам ўзлари сезмаган ҳолда баҳра ОЛИШ учун бозорга келадилар.

Бу ёғини сўрасангиз, олиш кимга ёқмайди дейсиз. Илло ҳамма «оламан» дейдию, бу ҳар кимга бирдек насиб қилавермайди. Биров олади, кимдир олдиради, бири ўхшатиб мўмай ундирса, бошқаси минг бир уқубатда қўлга киритади.

Яна бир ҳикмат бор: олгани кимгадир юқади, кимгадир — йўқ.

ОЛИБСОТАР

Бу сўзни эшитганда яқин-яқингача одамларнинг афти бужмайган. Ҳатто бу сўз салбий маънода қўлланган. Олибсотарлар қонун йўли билан жавобгарликка тортилган.

Бозор муносабатлари йўлга қўйилгач, олибсотарлик, чайқовчилик, савдогарчилик жиноий кодексидан чиқариб ташланди.

Энди «олибсотар» деган сўзнинг ўзини таҳлил қилиб кўрайлик.

Бир жойдан бирор буюм харид қилиб бошқа жойда сотиш олибсотарлик ҳисобланади. Ҳозирда бунга кенг имкониятлар яратилмоқда. Буни ҳамма билади.

Журналистлар, мухбирларнинг касбига эътибор қилинса, улар янгиликлар, шов-шувга сабаб бўладиган ҳодисалар излаб юришади, топишади ва... сотишади. Шундай эмасми?

Улар ўзлари топган хабарни — янгиликни сотади.

Англия ё Париждаги кўҳна кутубхонада ойлаб, йиллаб китоб титкилаган олим топган нодир асар ҳақидаги таассуротларини нима қилади?

Ёзиб, дунёга... сотади.

Ўқитувчи, домла умр бўйи йиққан билимини дарсларда, учрашувларда, йиғинларда ёшларнинг, мухлисларнинг диққатига ҳавола қилиши ҳам моҳиятан сотишга тенг. (Яъни, ақл — идрокига жамлаганини тарқатгани учун маош олади).

Мухбир ҳам, олим ҳам, ўқитувчи ҳам имконияти қадар олади, имконияти қадар сотади. Ҳеч кимни қизиқтирмайдиган хабар тарқатувчи мухбирлар, ҳеч қандай аҳамиятсиз китоблар ёзаётган олимлар, бетаъсир сабоқ бераётган ўқитувчилар озми?..

Шу маънода фикр юритсак, жуда кўп касб эгаларида олибсотарлик жараёни кечади.

Айтилганлардан шундай хулоса чиқадики, олибсотарликка ёмон кўз билан қараш асоссиз. Бозордаги олибсотарларнинг ҳаммасини бир йўла ёмонотлиқ қилиш ҳам инсофдан эмас: улар орасида ўз касбини гуллатиб юрганлари бор, иши юришмаётганлари, омадсизлари, эплай олмаётганлари ҳам истаганча топилади.

ДАЛЛОЛ

Халқимиз орасида «броккер» деган сўз яқиндагина расм бўла бошлади? Бунинг маъносини тўла тушуниб улгурмаганлар ҳамон учрайди.

Броккер ўзимизнинг жайдари тил билан айтганда даллол деган маънони аглатади.

Бозор даллолсиз бўлмайди. Даллоллар ҳам ихтисослашадилар, яъни, мол бозоридаги даллол косибчиликка аралаша олмайди, косибчиликдаги даллол қовун — тарвуз савдосини пишита олмайди ва хоказо.

Демак, ким қайси нарсани яхши билса, ўша нарса сотиладиган бозорда воситачилик қилиши мумкин.

Даллолнинг вазифаси савдони пишириш.

Савдони пиширишни шундай тушунмоқ керакки, даллол сотувчига ҳам, олувчига ҳам ён босмайди. У — холис! Бошқача айтганда, сотилаётган буюмнинг ўша пайтдаги энг мақбул ва ҳалол нархини чиқариб ўз ҳукмига сотувчини ҳам, хиридорни ҳам кўндира олиш, ишонтира олиш.

Кўринадики, воситачилик ҳам осон эмас. Юзаки қараганда, даллол ҳеч нарсадан ҳеч нарса пулга шерик бўлаётганга ўхшайди. Аслида ундай эмас.

Сотувчи ҳам, олувчи ҳам манфаатдор: сотувчи бир сўм бўлса-да, қиммат сотишни, харидор бир сўм бўлса-да, арзон олишни истайди. Шундан келиб чиқиб, баъзан икки томон келиша олмаслиги мумкин. Шундай пайтда учинчи — холис одамнинг аралашуви керак бўлиб қолади. Учинчи одам — даллол бўлади!

ДАЛЛОЛНИНГ МАҲОРАТИ

У сотилаётган нарсанинг қимматини, сифатини, ўша пайтдаги нархини яхши билмоғи керак.

Кўпни кўрган даллол харидорни бир кўрганда унинг қандай нарса олишини, неча сўмлик нарса олишини тахминан бўлса-да, билиб олишади. Шунга кўра муомала қилишади.

Баъзан даллоллар сотувчи ва олувчини кўндириш учун анча тер тўкадилар, юрадилар, югурадилар, вақт сарфлайдилар. Молини сотолмаётган, ўша молга муҳтож бўлиб излаб юрган одамларни учраштириб иш пиширадилар.

Демак, даллол хизмат қиляпти, шунга яраша у ҳам манфаатдор бўлмоғи керак.

Чакана савдоларда даллол меҳнатини тақдирлаш қийин кечмайди. Икки томон кўнгилдан чиқариб унга ширинкома беради.

Катта миқдордаги нарсалар олди-сотдисини пиширишга ҳисса қўшган даллол — броккер узаро келишувга биноан ё ишбай, ё фоизбай, ё донабай ҳақ олади.

Даллол меҳнатининг нозиклиги шундаки, ундан ниҳоятда уддабуронлик, ҳалоллик, тўғрисўзлик талаб қилинади. Алдам — қалдам билан, кўзбўямачилик билан воситачилик қиладиган, сотувчини, ё харидорни чув тушириб мўмай пул ундириб кетадиган даллоллар ҳам учрайди. Фақат, бундайлар узоққа бормайди, бугун бўлмаса, эртага бурни қонайди. Ишончни йўқотган даллолдан сотувчи ҳам, харидор ҳам юз ўгиради.

БОЙЛИК ОРТТИРИШ АЙБМИ?

Афсуски, яқин-яқингача ҳар қандай бойлик замирида жиноят яширингандек туюлар эди. Асл бойлик тинимсиз меҳнат, бетиним заҳмат эканлиги аста-секин каттаю кичикка аён бўла бормоқда.

Бир мисол: А. исмли ўспирин йигит кечагина ўтакетган уйқучи эди. Эрталаб уни қуёш терак бўйига етгунча уйғота олишмас, у на отанинг, на онанинг танбеҳига қулоқ соларди. Уйқусеварлик «касали» дан ўзи ҳам безор эдию ундан қутила олмайман деган ишонч қатъий эди.

Нима бўлдию, А. қўшни давлатларга қатнаб ул-бул келтирадиган, келтирганини Тошкент отчопари бозорига чиқиб сотадиган бўлди. Ва... тамоман уйқуни унутди. Энди у қуш уйқу бўлиб қолди. Тун демай, кундуз демай бозорга югуради, харидор излайди, дам чакана, дам кўтара савдо қилади.

Бундай югур-югурлар ўз самарасини бериб А. топармон — тутармон йигитга айланди.

Хўш, шундай йигитчани жиноятчига чиқариш инсофданми?

У ҳатто ота-онасига қулоқ солмайдиган, ўзи йўқотиш чорасини тополмаган «касали»дан бозор туфайли қутилди.

Айни вақтда, бу мисолда, бозорнинг тарбия воситаси эканлиги кўринмаяптими?...

Хоҳ ишонинг, хоҳ ишонманг

САРАМАС ВА ҚОВУН

Сариқ касали билан оғриб шифохонага тушиб қолдим. Ўзингиз биласиз бу хасталикдан қутилиш узоқ муддат сабру чидамни, парҳезу муолажаларга қулоқ қоқмай амал қилишни талаб қилади. Бир куни хонамизга Андрей исмли йигитни олиб келишди. У на бирорта муолажани қабул қилди, на шифокорлар тавсияларига амал қилди. Ҳамма ҳайрон. Уч-тўрт кундан сўнг қариндошларидан бири ўзлари тайёрлаган қўлбола дори олиб келди. Оч яшил рангдаги нимаиидир қуритилгани эди. Андрей кўз олдимизда уни яхшилаб туйди, сўнг икки қават докадан ўтказиб элади. Тайёрланган «талқон»ни бурнакига ўхшатиб бурнига икки-уч бор тортди. Дори аччиқ экан шекилли юзлари қизариб кўзидан дувиллаб ёш қуйилди. Сўнгра тонгтача ҳар ўн-ўн беш дақиқада хожатхонага қатнади. Шу тахлит бир ҳафта даволангач, соғайиб шифохонадан чиқиб кетди. Унинг айтишига қараганда корейсларнинг қовуни бўларкан, кўриниши ўзимизнинг қовунларга ўхшашу, аммо жуда кичкина экан. Ўша қовуннинг думчалик томонидан кесиб олиб сояда қуритишаркан ва майдалаб туйиб юқоридагидай дори тайёрлашаркан.

«МАРҲУМА»НИ СУРАТГА ОЛГАН МАРҲУМ

Бу воқеа шаҳримизда юз берганига ҳали кўп йиллар бўлгани йўқ. Бир умр қўшни яшаган иккита малласоч кампир ўзларининг қазо соатларидан кейинги манзарани, видолашув онларини аввалдан ўз кўзлари билан кўришни хоҳлаб қолишади. Марҳум билан видолашув маросими учун керак бўлган барча анжомларни ҳозирлаб, шамларни ёқиб қўйиб суратчини чақиришади. Суратчи келишидан олдинроқ кампирлардан биттаси тобутга ётиб олди. Ҳеч нарсадан хабари йўқ суратчи ҳар томондан суратга олиб бўлгач, хизмат ҳақи фалон сўм бўлади дейди. Бу гапни эшитган тобутдаги «марҳума»: «Ўғлим, нега бунчалик қиммат» деб юборади. Суратчи орқасига ўгирилиб қарайди-ю, бандаликни бажо келтиради.

Бобониёз ҚУРБОН.

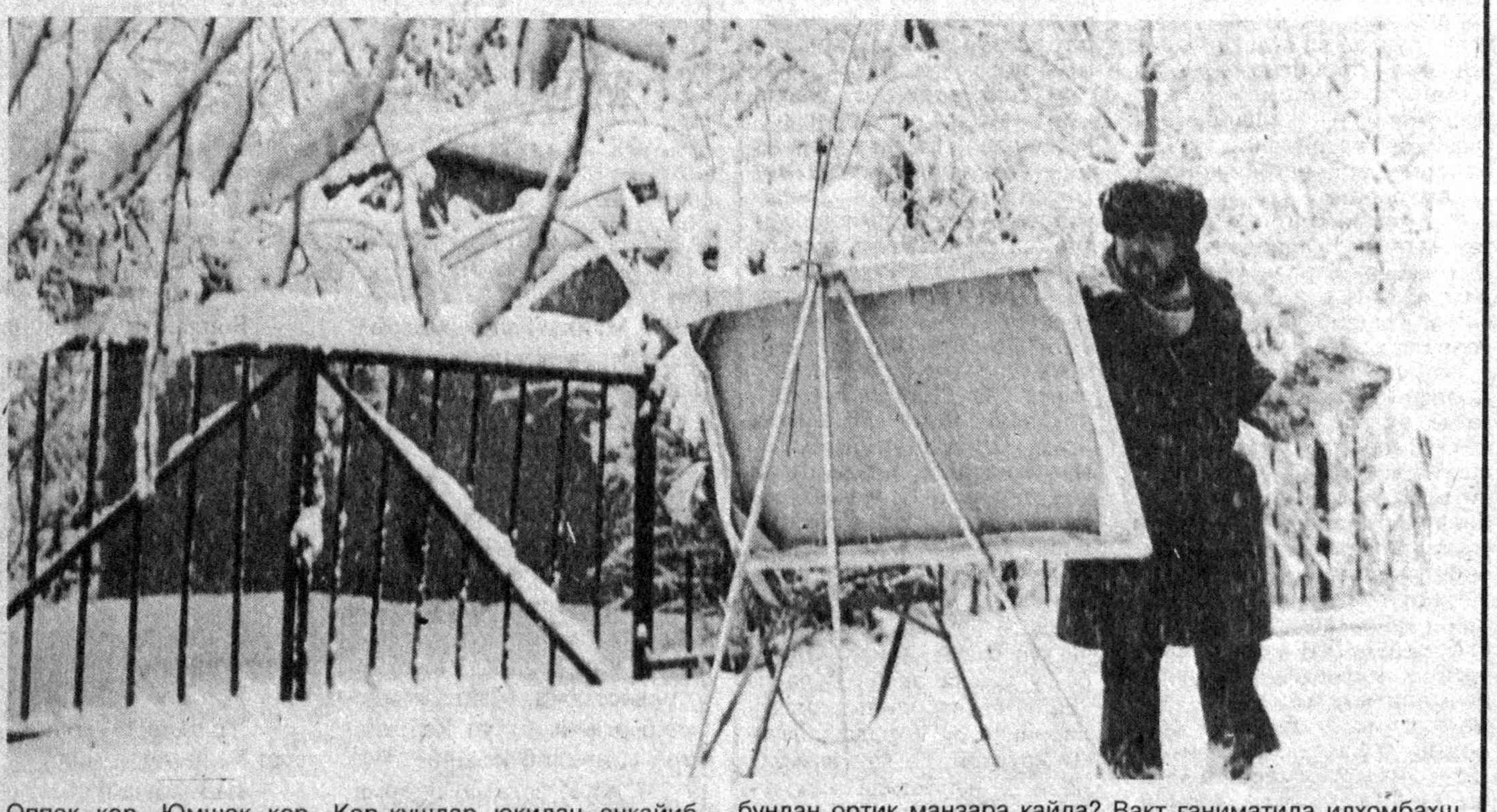

Оппоқ қор. Юмшоқ қор. Қор-қушлар юкидан энкайиб қолган дов-дарахтлар, шох-шаббалар ўткинчиларни қитиқламоқ ёки озгина қор селпиб сескантирмоқ бўлади. Мусаффо ҳавони айтмайсизми? Мусаввир учун, шоир учун бундан ортиқ манзара қайда? Вақт ғаниматида илҳомбахш кенгликлар — мато ва ён дафтарларга тушириб қўйилмаса, кейин кеч — йилт этиб қуёш чиққани ҳамон илҳом парилари тутқич бермай қочиб қолишади...

Суратқаш Р.ШАГАЕВ.

ҲИКОЯГА ЎХШАМАГАН ҲИКОЯЛАР

Уч йил бўлди шекилли, Сурайёнинг матбуотда эълон қилинган шеърини ўқидиму, унинг «изи»га тушдим. Топдим. Танишдим. Қўлёзма ҳолидаги бир талай шеърларини берди. Хом мисралар, мавҳум ташбеҳлар, профессионал назм талабларига жавоб бермайдиган яна аллақанча қусурлар ва фавқулодда... шоирона руҳ! Ўлчовларга сиғмайдиган, талабларга бўйсунмайдиган асов ва тизгинсиз туйғу! Бу руҳ ва бу туйғу кашф қилган ташбеҳлар ақл билан топилмаган, ўйлаб мисрага тизилмаган, улар қайлардандир келган. «Куртак тугиб берган баҳордан совға...», «Ёмғирлар тупроқнинг хаёли...». «Баҳор уч фаслнинг аёли...», «Яланғоч тeракнинг бадани Жунжикиб кетади томчидан...» ҳоказо ва ҳоказо. Баъзан тушкун кайфият гирдобларига ғарқ бўлган кезлар Сурайёнинг ғалати ва бетакрор ташбеҳлари руҳга осудалик бағишлайди.

Сурайё ҳам ҳикоя ёзар экан. Ҳикояга ўхшамаган ҳикоялар. Насрдаги назм ҳам, насрий сочма ҳам эмас. Ғоятда таъсирчан, бениҳоя ҳуркак эҳтирос, туйғу. Ҳикояларининг қаҳрамони, умуман, Сурайё Зоҳир ижодининг лирик «мен»и — эрка эҳтирос, дарбадар хаёл. «Кўзи йўқ дугона», «Қарғаларга садақа нигоҳ» ҳам шундай. Қисқа, ҳатто узуқ-юлуқ жумлаларда чизилган манзара ғалати, ҳолат ғалати, кайфият ҳам шунга яраша. Булар — лирик қаҳрамон тасаввуридаги реаллик. Қаламкаш синглимиз ана шу реалликда яшайди, оламни шу қадар ғаройиб идрок этади. Ўқувчи шу ҳолат таъсирига тушади. Демак шундай ёзса ҳам бўлади.

Хуршид ДЎСТМУҲАММАД.

КЎЗИ ЙЎҚ ДУГОНАМ

Уйга қуёш қорайганда қайтдим. Иссиқ ва тинкани қуритадиган ҳаво эмасми, костюмимни ечиб, елкамга ташлаб ҳовлига киргандим, эшикдан синглим кўринди. (Синглим бирам ақллики, бирам босиқ қизчаки, баъзан унинг олдида уяламан).

Ёнимга келиб, «Опа, сизни бир қиз сўраб келди», — деди. Жавоб бермасдан уйга ўтдим. Гавҳар ҳам орқамдан кирди.

— Опа, сизни бир ўртоғингиз сўраб келди дедим, нега гапирмайсиз?

— Итдай ҳориганман, жоним. Қанақа ўртоғим экан?..

— «Мусофирчиликда бирга бўлганмиз, ижарада бирга яшаганмиз», деди.

Оёғим остида югуриб кетаётган чумолига ҳайрат билан тикилиб қолиб, қолган гапларини эшитмадим. Чумоли ҳам югурар экан, билмас эканман.

Эртаси куни дарсдан қайтаётиб уйга келган ўртоғим қизиқтириб қолди. Ким экан-а?.. Мен мусофирчиликда ҳеч ким билан бирга яшамаган эдим-ку, ўзим-билан ўзим яшаган эдим-ку?!

— Ҳовлига киришим билан тағин Гавҳарга дуч келдим.

— Опа, ўша ўртоғингиз яна келди.

— Ким экан, менда қанақа юмуши бор экан, сўраб қолмадингми?

Афтидан Гавҳар нимадандир қўрққанга ўхшайди, талмовсираб гапира бошлади.:

— Онам билан чорпояда ўтиргандим. Исмимни айтиб чақирди, эртага тушда келаман, опанг кутиб турсин, деди.

Ким у? Эсласангизчи! Энди кўришга тоқатим йўқ, ўша ўртоғингизни, мен қўрқаман ундан. Росаям қўрқинчли!..

— Вой, ваҳимакаш. Одамдан ҳам қўрқадиларми, мен сени эсли қиз деб юрсам.

Шундоқ онамнинг ёнларида гапирди. Лекин онам у қизни кўрмабдилар, гапларини ҳам, эшитмабдилар.

— Эртага дарсга борманг, — деди синглим ялинган оҳангда.

Гавҳарни бироз тинчитдим. Кунни бир амаллаб кеч қилдим. Тунни зўрға ўтказиб, бир алфозда дарсга жўнадим. Туш пайти етиб келдим. Ҳовлида ҳеч ким йўқ, уйга кирсам Гавҳар дераза ёнида турибди — рангида ранг қолмаган, қаттиқ қўрққанга ўхшайди.

— Тағин келдими?

— ...

— Тузилиши қанақа, кўзлари қандай?

— Кўз йўқ унда, икки қатор киприги бор, холос. Сочи узун, ер супуради.

Мени ҳам ваҳима боса бошлади. Эртага ҳеч қаёққа бормайман — кутаман, деб аҳд қилдим. Қани, бу галги азобнинг ниҳояси нима билан тугаркин? Кўпроқ Гавҳар учун қийналаётган эдим. Бир ҳафта ҳеч қаёққа чиқмасдан кутдим. Ярамас, келмади. Гавҳарнинг юзларига ранг кирди-ю, менга осон бўлмади, бир ҳафта шу тахлид яшаш.

Яна дарсга чиқдим.

Гавҳар қўрқа-қўрқа уйда қолди. Даҳшатга тушиб, юрагимни ҳовучлаб қайтаяпман. Менимча, у тағин келган. Айтмадимми?!.

Синглимнинг аҳволи тағин оғирлашди.

Бечора. Чиндан ҳам — бу чорасизлик эди.

Чамамда чорасизликнинг бошланганига қирқ кунча бўлди-ёв. Энди уйқуга кетгандим. Бош тарафимга икки нафар қиз келди. Элас-элас эслайман, биттасининг кўзи йўқ эди. (ўртоғим бўлса керак).

Танамга ўт ёқдилар, яна бир неча амалларни қилишгач, киприкларимни қон қақшатиб таг-тагидан суғуриб олишди...

ҚАРҒАЛАРГА САДАҚА НИГОҲ

Уч кундирки уйимга совчи келади...

Кичиклари қолиб катта ўғлим Руҳимжон чирқиллаб йиғлаяпти. Сабриддиним кўчада ўйнаб юрибди. Қўлга ўргатилган қарғаси билан Кичик қизим Покиза мусиқадан машғулотга кетган. Ҳайронман, Руҳиддин нега йиғлайди? Бўйи бўйим билан, ақли ақлим билан тенг бўлмаса.

Сиз фарзандларимни яхши билмайсиз. Мен ўзим ҳали боламан. Улар нигоҳимнинг фарзанди. Руҳимжон ўзимдан ҳам ақлли чиқди. Кўзлари ўзимникига ўхшаган мовий. Ўғил боланинг кўзи шунақа бўлса роса гўзал бўларкан!..

Кўзларим мовий. Бинафшанинг баргларини эзсангиз менинг кўзларимни рангидақа сув чиқади... Руҳимжон нега чирқиллаётганига энди тушундим. Совчилар насиба талашаётган иккита қарғадан келяпти. Қарғаларнинг ёши анча улуғ мендан юз ёш катта (нигоҳнинг яхшисини қарға чўқийди).

Сиз яна бир нарсани билмайсиз. Мен ҳали кичикман. Совчилар қорачуғларимга келяпти. Мен розиман қорачуғларимни қарғаларга никоҳлаб беришга. Ўғлим норизо. Шунинг учун (унинг устига гапиришни билмайди) чирқираб йиғлаяпти. Ахир ким, қачон онасини ўзгага никоҳлаб берганини кўргансиз, ё эшитгансиз?! Нигоҳларим унга она-ку!

Мен ҳам розилик билдирмоқчи эмас эдим. Уч кундан бери кўраётган нохуш тушим туфайли рози бўлдим. Нима қилай, эзилиб кетдим. Кўзларимни юмсам қорачуғларимда кимдир изғиб юради, кўзларимни очсам ҳам изғийди, ҳеч нарсани кўра олмаяпман. Юзимни ҳеч ким йўқ томонга ўгириб олармишман.

Садақа ҳам қилиш керакда. Ахийри шундай қарорга келдим, нигоҳларимни садақа қиламан кўп нарсани биладиган қарғаларга.

Февралнинг ўрталари. Ташқарида ёмғир қуймоқда. Бунақаси бўлмаган. Ёмғирдан қоннинг ҳиди келяпти. Ёмон кўрганим ёмғир эди. Ҳозир жуда ҳам яхши кўраяпман. Ёмғир қуйиляпти қорачуғларимнинг бўш қолган ўринларига... Намхуш кул ҳиди.

Қорачуғларимни бериб юбордим.
Ўрнида қоракул қолди.
Қоракулларимда ҳеч ким изғимай қўйди.
Мен яна битта хато қилдим.
Жудаям катта хато. Совчиларга розилик бериб бекор қилибман.
Руҳиддинимдан айрилиб қолдим...

Осмоним йўқ, менинг осмоним,
Ерим бор кафтимнинг кафтича.
Кўксимга бир дарахт қулади.
Япроғи тупроқдан оқ пича...

Мен туғилганимда кўзларим мовий бўлган экан...
туғилганимда кўзларим мовий бўлган экан...
кўзларим мовий бўлган экан...
мовий бўлган экан...
бўлган экан...
экан...
н...
нигоҳ...

Сурайё ЗОҲИР

Бугуннинг гапи

«ТЕЛЕВИЗОРГА ЧИҚҚИМ КЕЛАДИ»

Қаҳрамон исмли синфдошим бор. У қўлга олган мусиқа асбоби борки тилга киради. Қўшиқ айтганида унинг ширали овози ҳар қандай одамни сел қилиб юборади. Қатор йиллар олий санъат даргоҳларига келиб, талаба бўлаолмади. Кейин оила, бола-чақа ташвиши билан ўралашиб қолди. Астойдил қўшиқ айтмай қўйди, лекин Хатирчи туманининг «Олтинсой» ширкатлар уюшмаси маданият уйи қошидаги гуруҳнинг бадиий раҳбари. Учрашсак, тонготар суҳбатлар қиламиз. Жуда қўймасак, бириккита қўшиқ айтган бўлади-ю, тамом. Ҳар қанча мажбурламайлик бошқа айтмайди. Ўтган гал борганимда у «ёрилди».

— Ҳар қанча зўрлама олдинги овоз йўқ, — деди у. — Ҳар қандай овоз ҳам ёш гўдакдек меҳрпарвар бўлади. Уни ўз вақтида тарбиялаш, парваришлаш лозим. Овозимни сақлай олмадим. Хабаринг бор. Вақтида ўқишга кириб яхши устознинг этагидан тутмадим. Қишлоқдан узилиб кетишни-да, иложини топмадим. Шу тариқа ўзим ёндим, ўзим куйдим ва ўзим ўчдим!

У бир сония сукутга чўкди. Ҳали ҳам овозидаги жаранг сўнмаганини ойнаи жаҳонга чиқиб олиб уч-тўрт ғалати сўзлар тизмасини «қўшиқ» деб куйлаётган баъзи санъаткорлардан устунлигини айтиб тасалли бермоқчи эдим. Кўнглим йўл қўймади. Яна сўз бошлади:

— Мана сен, мухбирлар нега фақат катта санъаткорлар ҳақида мақола ёзади деган саволга жавоб бераоласанми? Йўқ, албатта. Биламан, машҳурлар ҳақида ёзиш осон. Улар билан учрашиш мароқли. Лекин чекка қишлоқларда ижод қилаётган ёшлар-чи? Улар ҳақида ким ёзади? Уларга ким ёрдам беради? Уларни ким қўллайди? Ҳеч ўйлаб кўрганмисизлар? Мен эса бу ҳақда кўп ўйлаганман.

Ҳозир мен раҳбарлик қилаётган гуруҳ машғулотларига бир йигитча қатнашмоқда. Ўзи яратган ўнлаб қўшиқлари бор. Ҳоҳласанг эшитиб, суҳбатлашиб кўр!

Қаҳрамоннинг сўзидан кейин унинг шогирди — Абдурауф Жалилов билан учрашдим. Бир эмас, бир неча бор унинг суҳбатларини олдим. Унинг ижросида шоҳ қўшиқларимиз «Қора кўзим», «Муножот», «Фиғонким»у «Ўртар»лар янграганда бошим осмонга етди. Халқ ўз меросини чўлдами, қирдами барибир эъзозлайверишига яна бир карра амин бўлдим. Абдурауфнинг ўзи куй басталаган Муҳаммад Юсуф, Зебо Мирзаева, Ошиқ Эркин каби бир қанча шоирларнинг шеърлари қалбимга оҳанг бўлиб қуйилди.

— Ака, телевизорга чиқишимга ёрдам берсангизчи, — деди у суҳбатларимиздан бирида. Унинг гапириш оҳангидаги қишлоқича соддалик, самимий тўпориликка ҳавасим келди. Кўзларида шуҳратпарастлик учқунлари сезилмайди. Шу гапни айтсам, мен ҳақимда қандай ўйлар экан, деган хаёлга ҳам боргани йўқ. Айтгиси келган гапни тилига чиқарди, қўйди. Ҳар куни ёки кунаро ойнаи жаҳонга чиқаётган тенгдошлари ҳақида ҳам ҳасад билан эмас, ҳавас билан гапирди.

— Бир илож қилиб Тошкентга борган эдим. Ўзимизнинг маданият ўйида магнит тасмасига туширган ёзувларимизни телевидениега яроқсиз дейишди. Эшитиб ҳам кўришмаганига хафа бўлдим, рости. У ерда зўр овоз ёзадиган жойлар бор эканку-я, чўнтак кўтармади-да. Битта қўшиқ ёзиш бир неча минг сўмга тушади дейишди. «Бор-э», деб келавердим. Телевизорга чиқмаганни ким қўймабди дейман-да, барибир чиққим келаверади...

Очиғи улар билан учрашганимдан бери ҳам бир қовун пишиғи ўтди. Лекин Абдурауфнинг бир гапи уни ҳар сафар эслаганимда қулоғим тагида жаранглайверади. «Авваллари катта санъаткорлар вилоятларга, туманларга, қишлоқларга чиқиб истеъдодли ёшларни қидиришар экан. Агар шундай бола топилиб қолса ўзлари билан олиб кетишиб, тарбия қилишар экан. Ҳозир ҳам катта санъаткорларимиз истеъдодларни излашадими-а, ака?».

Унинг юқоридаги саволига жавоб бераолмаганман. Тўғрироғи жўялироқ жавоб топаолмаганман. «Ҳа» десам ёлғон бўлади, чунки кейинги йилларда бирор санъаткор, «фалон қишлоқдан фалончини олиб келиб тарбиялабди», деган гапни эшитмаганман. «Йўқ» десам ҳам ҳақиқатга хиёнат қилган бўламан. Чунки ҳар йили республикамизда бир қатор кўрик-танловлар ўтказилади. Уларда ўнлаб «ёш овозлар» кашф этилади. Лекин юртимизда яна юзлаб, минглаб қаҳрамонлар, абдурауфлар топилишини ҳам унутмайликда, ахир. Уларнинг қай бирларида шу кўрик-танловларда қатнашиш имкони борлиги-ю, қай бирлари ана шу имконга эга эмасликлари ҳам бор гап. Шундай экан айни кунларда ўтказилаётган «Ўзбекистон — Ватаним маним» кўрик — танловида «Чекка бир қишлоқнинг, чекка ўйида» яшаб, ижод қилаётган ёшларга ҳам алоҳида эътибор қаратилса ёмон бўлмасди. Лозим топилса бу йўналишга маблағ ҳам ажратиш керакдир. Чунки маърифатга, маданиятга, санъатга сарфланган бойлик ҳеч қачон зое кетмайди. Қолаверса бугун ойнаи жаҳонни эгалаб олиб «Запорожец»га минмасанг, «Жигули» олиб бераман ёрим» деган ғалат сўзларни-да қўшиқ қилиб айтаётганлар орасида Абдурауфлардек соф овоз, истеъдод эгалари борлигини ҳам унутиб қўймайлик. Зеро санъат «Запорожец»чилардек ясамаликни эмас, халқчилликни, миллийликни ва ниҳоят фидойиликни ёқтиради.

Ислом ҲАМРО,
журналист.

ФУТБОЛ ТАРҒИБОТЧИСИ

Республика футбол федерациясида таниқли спорт шарҳловчиси Ахбор Имомхўжаевнинг 60 ёшга тўлиши муносабати билан тантанали кеча бўлди. У Республика «Шарқ» нашриёт-матбаа концернининг мажлислар залида бўлиб ўтди.

Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия ва спорт қўмитаси раиси Баҳодир Махситов Ахбор аканинг Республикамизда футболни тарғибот қилишдаги хизматлари тўғрисида гапирди. Футбол шарҳловчисининг репортажлари туфайли футбол мухлислари, бу ўйинда иштирок этувчилар кўпайди.

Ўзбекистон футбол федерацияси президенти Зокир Алматов Президент Ислом Каримов, республика ҳукумати футболни ривожлантиришга катта эътибор бераётганини айтиб, Ўзбекистон футболининг келажаги бу ўйиннинг ҳақиқий жонкуярларига, иқтидорли тарғиботчиларга ҳам кўп жиҳатдан боғлиқлигини таъкидлади. Ахбор Имомхўжаев спортнинг оммавий турларидан бири футболнинг шундай жонкуяр тарғиботчиларидан биридир.

(ЎзА мухбири).

Газета саҳифаланаётганда:

ОЛМОС ТУҲФАСИ

Наманган вилояти савдо-саноат концерни корхоналарида буюк Соҳибқирон Амир Темур таваллудининг 660 йиллигига бағишланган совға буюмлар ишлаб чиқариш бошланди.

Намангандаги «Олмос» ҳиссадорлик жамиятида миллий безаклар билан безатилган сопол кўзалар ишлаб чиқарилмоқда, Чустдаги «Чевар» ҳиссадорлик жамиятида эса Амир Темур қадами теккан жойлар тасвирланган шохи сўзаналар ҳамда Соҳибқирон даврида кийилган дўппилар нусхасидаги дўппилар тикилмоқда. «Чуст пичоғи» жамияти усталари юбилейга атаб совға пичоқлар тайёрлади. Улар яқин орада Амир Темур замонида қўлланилган безакли ҳанжар ва қиличлар ишлаб чиқаришни ҳам йўлга қўйиш ниятида меҳнат қилишмоқда.

(ЎзА мухбири).

Футбол — миллионлар севган ўйин

ҚИЗИҚАРЛИ УЧРАШУВЛАР

(Давоми. Боши ўтган сонларида).

Айнан шу куни Ўзбекистон телевидениеси ўз тарихида биринчи марта футбол учрашувини тўғридан-тўғри мухлисларга олиб кўрсатди. Ниҳоятда чиройли, хавфли вазиятларга бой, ҳар бир ўйинчининг майдонда жон куйдириб ҳаракат қилиши, чарм тўп мухлислари ҳайқириғининг 20 минутигача давом этиши, бир-биридан чиройли киритилган голлар — буларнинг барчасини қадрдон ишқибозларимизга ҳикоя қилиб бериш биз шарҳловчилар — Роман Турпишчев ва мен учун улкан бахт эди.

Эндигина довруғи мухлислар орасида кенг тарқалаётган ҳужумчи Г. Красницкий аввал тўппа-тўғри ўйиндан (19-минут) кейинчалик жаримадан (21-минут) ундан кейин эса 11 метрли белгидан (87-минут) уч тўп киритиб, армиячилар дарвозабони машҳур Б. Разинскийни доғда қолдирди. Г. Красницкийдан Тошкентда биринчи марта «хет-трик» (бир ўйинда 3 тўп киритиш) бажарди. Шу куни Б. Разинский ҳам ўзини кўрсатди. У пеналтидан тўп киритган бўлса (58-минут) В. Федотов иккинчи тўп (83-минут) муаллифи бўлди.

26 октябрь. «Пахтакор» «Локомотив» (Москва) 4:4. Ю. Пшеничников, А. Азизхўжаев, О. Моторин, С. Семенов, В. Суюнов, В. Тожиров, М. Ёқубов, Х. Рахматуллаев, А. Морозов, И. Тазетдинов, Ю. Беляков (М. Шарипов). Ўйин давомида йирик ҳисобда олдинда бораётган команда ана шу пешқадамликни ўз қўлида сақлаб қола олиши мумкинми? Ушбу учрашув натижаси кўп жиҳатдан ана шу саволга жавоб берди.

Пахтакорчилар учрашувни тезкорлик билан бошладилар ва стадиондаги электрон табло миллари ҳали бир марта айланиб чиқишга улгурмасдан Х. Рахматуллаев меҳмонларнинг дарвозабони билан яккама-якка чиқиб ҳисобни очади. Биринчи тайм охирларида А. Морозов иккинчи тўп муаллифи бўлди. Иккинчи таймнинг дастлабки 8 минути мобайнида тўп яна икки марта меҳмонлар дарвозаси тўрига бориб тушади (А. Морозов — 53, И. Тазетдинов — (пенальтидан) 52).

Шу дақиқаларда пахтакорчилар ғалаба энди бизнинг чўнтагимизда деб ўйлаган бўлсалар керак. Ўйин тактикасини ўзгартирдилар. Аввалги ҳужумкорлик ўрнини аста-секин хотиржамлик эгаллай бошлайди. Бундай вазиятдан моҳирлик билан фойдаланган меҳмонлар аввал ташаббусни ўз қўлларига оладилар. Кейин дарвоза яқинида рақиб учун ниҳоятда чалкаш нозик комбинациялар ишлатадиларки, натижада очиқ-ойдин шошиб қолган «Пахтакор» ҳимоячилари тўрт минут мобайнида жарима майдонида икки марта «Локоматив» ҳужумчиларини қўполлик билан тўхтатиб қолишдан бошқа илож тополмайдилар. Натижа эса икки пенальти, икки гол.

Биринчи тайм охирларида бир тўп ўтказиб юборган пахтакорчилар, учрашув якунланишига олти минут қолганида улар ўз дарвозаларидан яна бир тўп олиб чиқадилар.

Қадрли футбол мухлислари, мана сизга хотиржамлик оқибати. 53-минутда 4:1 ҳисобида олдинда бораётган «Пахтакор» учрашувни катта қийинчилик билан 4:4 ҳисобида якунлади. Тўпни кўпроқ ҳужум чизиғида ёки майдон марказида бўлишига ҳаракат қилиш ўрнига, ҳимоячиларга ҳамда дарвозабонга ошириш бошланди. Яна бир неча минут вақт бўлганида, бизнингча, темирйўлчилар ғалабани юлиб олишлари ҳам мумкин эди. Бўлиб ўтган бу ўйин «Пахтакор» учун сабоқ ролини ўтаса ёмон бўлмасди.

1962 йил.

2 май. «Спартак» (Москва) «Пахтакор» 2:3. «Спартак» И. Фролов, А. Солдатов, В. Дикарев, А. Крутиков, Ю. Фалин, Ю. Иванов, В. Петров (А. Коршунов), А. Исаев, В. Рейнгольд, Ю. Севидов, А. Ильин.

«Пахтакор» — Ю. Пшеничников, М. Шарипов, О. Моторин, В. Суюнов, В. Қаххоров, В. Мухин, Б. Абдураимов, И. Тазетдинов., Г. Красницкий, В. Тожиров, Ю. Беляков.

Олий лига мусобақаларида тобора чиниқа бошлаган «Пахтакор» бу сафар мавсумга тайёргарлик ишларини Кисловодск шаҳри спорт базаларида ўтказиб, биринчи ўйинда иштирок этиш учун Москвага етиб келди. Тошкентлик футболчилар биринчи марта мавсумни ўз рақиблари майдонида бошлашди. Лужникидаги Марказий ўйингоҳга ошиққан 75 минг чарм тўп мухлислари жанговар ва қизиқарли учрашувнинг гувоҳи бўлишди. Пахтакорчилар дастлабки минутларданоқ тўпни бир-бирларига аниқ ошириб, кетма-кет ҳужум ташкил қила бошлайдилар. Б. Абдураимов ва Ю. Беляковлар бошлаб берган қанотдаги ҳужумлар майдон эгаларини шошириб қўяди ва унинг натижаси ўлароқ учинчи минутдаёқ Ю. Беляков дарвозани аниқ мўлжалга олади.

Майдон эгалари жавоб тўпини киритишлари учун ярим соатдан кўпроқ вақт керак бўлади: 37-минутда Ильин ҳисобни тенглаштиришга эришади. Бундай вазият иккинчи бўлимида ҳам такрорланади. Аввал Абдураимов (51) Фроловни доғда қолдиради, 54-минутда эса Фалин Пшеничниковни дарвозадан тўп олиб чиқишга мажбур этади. Кўпчилик мухлислар ўйин дуранг натижа билан якунланса керак деб ўйлашарди. Лекин «Пахтакор» яна ўйин суръатини оширади ва учрашув якунланишига уч минут қолганда қанотдан Абдураимов ошириб берган тўпни қабул қилиб олган Красницкий ҳимоячиларни доғда қолдириб дарвозабон билан яккама-якка чиқади. Фролов жарима майдонида марказий ҳужумчини йиқитишдан бошқа чора тополмайди.

Пенальти тепиш дақиқалари ниҳоятда кулгили бўлган. Фролов тўпни қайтариш учун дарвозанинг чап бурчагига отилади, зарб билан тепилган тўп эса ҳозиргина дарвозабон турган жойга бориб тушади. Пахтакорчилар бир-бирларини табриклаётган дақиқаларда Фролов ерни муштларди.

19 май. «Пахтакор» — «Динамо» (Тбилиси) 2:0. Ю. Пшеничников, В. Тожиров, М. Шарипов, О. Моторин, В. Суюнов, В. Мухин, В. Қаххоров, И. Тазетдинов, Б. Абдураимов (А. Морозов), Г. Красницкий, Ю. Беляков.

Юқори суръатларда ўтган учрашувнинг 16-минутида майдонда қизиқ воқеа юз берди. Пшеничников тўпни дарвоза майдони бурчагига қўйган ҳолда югуриб келиб уни майдон маркази томон тепиб беради. Майдоннинг иккинчи ярмида ёлғиз ўзи турган марказий ҳужумчи Красницкий тўп билан олдинга ташланади. Динамочилар уни қувиб етиш ўрнига қўлларини кўтариб «ўйиндан ташқари ҳолат!» деб бақира бошлайдилар. Ҳакам Г. Енихин (Москва вилояти) хотиржамлик билан ўйинни давом эттириш кераклигини кўрсатади. Красницкий бемалол дарвозабонни алдаб ўтади ва тўпни бўш қолган дарвозага секингина йўналтиради.

Дарҳол микрофонни ўчириб, ўйинни кузатаётган моҳир тренерлардан бири Юрий Ҳакимовга қарайман. У «гол тўғри киритилди бундай вазиятда «ўйиндан ташқари ҳолат бўлмайди», деди.

Ўшанда Тбилиси динамочилари оддий қоидани ҳам тушунмасликларини билдириб қўйишди. Футбол мухлислари

— тўп бурчакдан тепилганда; майдон ташқарисидан икки қўл билан ташлаб берилганда, яъни аут; жанжалли тўп ўртага ташланганда; тўпни майдоннинг ўз томонида қабул қилиб олинганида; тўп рақиб ўйинчисига тегиб қайтганда; ва ҳозирги вазиятда бўлгани каби тўп дарвоза майдонига қўйиб тепилганда ҳамда ўйинчи уни майдоннинг иккинчи томонида қабул қилиб олганида «ўйиндан ташқари ҳолат» бўлмаслигини яхши билишади-ку! «Динамо» ўйинчилари назарий билимларини оширишлари зарур, акс ҳолда шу каби вазиятлар ўйинда кўплаб учраши мумкин.

41 минутда пахтакорчилар ҳисобни оширдилар, уларнинг ҳужумларидан бирида меҳмонлар дарвозабони олдинга отилиб чиқиб тўпни моҳирлик билан қайтариб юборади. Икки ҳимоячи эса дарвозабон ўрнига туриб олишади. Тўп бир неча марта қайтарилгандан сўнг жарима майдони ташқарисида турган Тазетдиновга етиб келади у эса ўзига хос маҳорат билан тўпни барча ўйинчилар устидан ошириб дарвозага киритади.

Ахбор ИМОМХЎЖАЕВ.
(Давоми бор).

КЕЛГУСИ СОНДА:

- Исроилга сафар
- Баҳор, сени соғиндик

Муассис:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ
Ҳомий:
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ «МАТБУОТ ТАРҚАТИШ УЮШМАСИ» АССОЦИАЦИЯСИ

Бош муҳаррир
Абдуқодир НИЁЗОВ

ТАҲРИРИЯТ:
Қабулхона — 36-56-58; хатлар бўлими — 36-54-65; тижорат бўлими — 33-79-69, 36-58-48; ижодкор ёшлар 36-57-52; котибият — 36-55-96.

МАНЗИЛИМИЗ:
700083 Тошкент Матбуотчилар кўчаси, 32—уй
Нашр кўрсаткичи 64607

Таклиф ва фикр мулоҳазаларингизни кутамиз.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00012.
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси
Буюртма Г. — 070
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41
Ҳажми — 2 табоқ.
Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.
Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А-2
Босишга топшириш вақти — 21.00
1 2 3 4 5 6